

**JMG – INSTITUTIONEN FÖR
JOURNALISTIK, MEDIER OCH
KOMMUNIKATION**

En hjälpande hand eller ett spårbart risktagande?

- En kvalitativ intervjustudie med kvinnor som levt i nära våldsrelationer

Mikaela Ågren
Linn Olsson

Uppsats/Examensarbete:	15 hp
Program och/eller kurs:	Examensarbete i Medie- och kommunikationsvetenskap
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	VT 2018
Handledare:	Malin Sveningsson
Kursansvarig:	Malin Sveningsson

Abstract

Uppsats/Examensarbete: 15 hp
Program och/eller kurs: Examensarbete i Medie- och kommunikationsvetenskap
Nivå: Grundnivå
Termin/år: VT 2018
Handledare: Malin Sveningsson
Kursansvarig: Malin Sveningsson

Sidantal: 57
Antal ord: 18 212
Nyckelord: *Spårbarhet, våld i nära relationer, riktad kommunikation, integritet, sociala medier, övervakning, maktutövande*

Syfte: Studien syftar till att undersöka om och i så fall hur internets spårbara historik påverkar en utsatt grupps närvaro och aktivitet på internet och sociala medier. Studien avser att undersöka hur kvinnor som levt i nära våldsrelationer närvarat på internet och sociala medier och därigenom vidare kunna belysa risker och möjligheter med internet som plattform för att nå kvinnor som lever i våldsrelationer.

Teori: Det teoretiska ramverket innehåller teorier om makt och maktutövande, medieanvändning, personalisering och integritet samt kognitiv dissonans.

Metod: Kvalitativa forskningsintervjuer.

Material: Åtta stycken kvalitativa forskningsintervjuer med kvinnor som levt i nära relationer med fysiskt och/eller psykiskt våld.

Resultat: Studiens resultat visar att samtliga deltagare upplever att deras före detta partner hade stor påverkan på deras närvaro och aktivitet på internet och sociala medier. Det tog sig främst uttryck i att deras möjlighet att ta del av information och att interagera med omvärlden begränsades. Studiens deltagare är medvetna om internets spårbara historik, oberoende förkunskap, genom sina egna erfarenheter. Både erfarenheter av relevant, riktad kommunikation samt erfarenheter av att partnern spårat deras historik och aktivitet. På grund av detta anpassade de sin användning av internet och sociala medier under tiden de befann sig i relationen, och några av deltagarna gör det än idag. Deltagarna lyfter både risker och möjligheter med internet som plattform för att nå dem, vilket presenteras detaljerat i resultat- och analysdelen.

Tack till

Tack till er åtta kvinnor som gett oss ert förtroende och berört oss på djupet.

Tack för att ni, genom ert mod, bidragit till förståelse som kan hjälpa andra.

Vi vill också rikta ett tack till vår handledare Malin Sveningsson för värdefullt engagemang under arbetets gång.

Executive summary

The background for this study has been to problematize the point of departure that everyone can take part in our digitalized society. Since internet and social media is a big part of our lives, organizations are forced to be present there. Today, internet and social media is an obvious platform for communication activities and marketing.

In recent years, campaigns have been conducted to assist victims in such relationships. A problem in this context, that has not been sufficiently highlighted, is that these campaigns used cookies.

The purpose of the current study has been to problematize the traceability of internet history in relation to the new communication opportunities that internet has contributed to. The study aims to address this topic in the context of the vulnerable groups of victim of violence in close relationships. How good is it when everything is on the internet, which is traceable, when you live under threat or with a destructive partner?

Firstly, the study explains previous research about traceability systems and cookies on the internet and also previous campaigns focusing on victims of violence in close relationships. These campaigns have used websites that have cookies activated. This study wants to listen to the addressed audience. Do the affected ones dare to take part of information related to their vulnerable situation on internet and social media?

The study intends to investigate three issues concerning the participants' media usage, the participants' thoughts about traceability of internet history and the participants' thoughts about the internet as a platform for reaching victims of violence in close relationships.

Eight qualitative research interviews have been conducted with women who have previously been victims of violence in close relationships.

Finally, the study's results show that all participants feel that their former partner had a major impact on their activity on the internet and social media. It was primarily expressed that their ability to share information and to interact with others was limited because of their relationship. The participants of the study were aware of the traceable history of the internet through their own experiences of it. This goes both for the experience of relevant, targeted communication as for the experience that their partner tracked their internet history and internet activity. Consequently, they adapted their use of the internet and social media while they were in the relationship, and some of the participants still do it today. The participants

raised both risks and opportunities with the internet as a platform to reach them and other victims of violence in close relationships.

The authors' vision of the study was to create a deeper insight and understanding of a vulnerable group whose ability to share information and interact with others on the internet and social media may be limited. The deeper understanding attained could at the best form a basis for developing a well-functioning method of reaching this group with helpful resources.

Moreover, the current study has raised many questions and opened the doors for many interesting side tracks. A very important insight that the study brought about is that all of the interviewed women, and probably many more in the same situation as them, did not identify themselves as victims while they were living in the destructive relationship. Therefore, more investigation is encouraged regarding the way to best use targeted advertising to reach a target audience who does not know they belong to it.

Innehållsförteckning

1. Inledning	8
2. Bakgrund och tidigare forskning	11
2.1 Sociala medier och internet som reklamplattform	11
2.2 Algoritmer och spårbar historik på internet	12
2.3 Brott i nära relationer	13
2.4 Kampanjer riktade mot utsatta grupper	14
3. Teoretiskt ramverk	17
3.1 Makt och mekanismerna bakom maktutövning	17
3.2 Medieanvändning	18
3.3 Personalisering	19
3.3.1 Integritetsintrång kopplat till personalisering	20
3.4 Kognitiv dissonansteori	21
4. Syfte och frågeställning	23
5. Metod och urval	24
5.1 Val av metod	24
5.2 Studiens deltagare	25
5.3 Procedur	25
5.3.1 Att hitta studiens deltagare	26
5.3.2 Intervjuguide	26
5.3.3 Datainsamling	27
5.3.4 Bearbetning av datamaterialet	28
5.3.5 Analys av datamaterialet	29
5.4 Giltighet och tillförlitlighet	30
5.5 Forskningsetiska överväganden	31
6. Resultat	33
6.1 Deltagarnas användande	33
6.1.1 Den faktiska/fysiska kontrollen: enheter och konton	33
6.1.2 Den upplevda/psykiska kontrollen: begränsad rörelsefrihet på internet	37
6.2 Internets spårbara historik	39
6.2.1 Upplevda erfarenheter av internets spårbara historik	40
6.2.2 Anpassning utifrån internets spårbara historik	42
6.3 Internet som plattform	45
6.3.1 Risker	45

6.3.2 Möjligheter	49
7. Analys	52
7.1 Hur resonerar intervjupersonerna kring sitt användande av internet och sociala medier under tiden de befann sig i relationen?	52
7.2 Hur reflekterar intervjupersonerna över internets spårbara historik?	54
7.3 Hur resonerar intervjupersonerna kring risker och möjligheter vad gäller internet som plattform för att informera och nå utsatta kvinnor?	57
8. Slutdiskussion	63
8.1 Slutsatser	63
8.2 Reflektioner kring utförandet	65
8.3 Förslag på framtida forskning	66
8.4 Författarnas avslutande ord.....	67
Referenser	68
Bilaga 1 – Inlägg i Heja Livet!	71
Bilaga 2 – Polisens hemsida	72
Bilaga 3 – Intervjuguide.....	73
Bilaga 4 – Respondentgalleri	75

1. Inledning

Med internet och sociala medier som verktyg har villkoren för informations- och kommunikationskampanjer förändrats. Internet är för många organisationer ett givet val av plattform för kommunikation och marknadsföring i och med dess självklara plats i samhället och i människors liv (Son, 2011).

Genom internets möjlighet att lagra information om internetanvändaren och dess ageranden möjliggörs både en specifik målgruppsriktning och en ännu mer specifik uppföljning och mätbar analys av kampanjens resultat (Gervais, 2014). Detta, tillsammans med det digitaliserade samhälle vi lever i, gör internet nästintill oundvikligt för organisationer att närvara på (Tiago & Verissimo, 2014).

Resultatet av det är att vi idag är vana vid att få personlig reklam riktad till oss. Söker vi på något eller klickar på en länk kan vi förvänta oss att relaterad information kommer att komma upp som rekommendationer eller reklam på andra plattformar vi besöker. Det kan tänkas vara både störande, obehagligt och bra. I en studie om svenskarnas internetvanor från 2017 uppger över hälften av deltagarna att de är oroad för integritetsintrång kopplat till den riktade kommunikationen (Davidsson & Thoresson, 2017).

Men kanske skulle de internetanvändare som överraskas av informationen om att jackan de klickade på förra veckan, men avstod från att köpa, nu blinkar som reklam på en blogg de besöker med texten "rea" svara att de var positivt inställda till nutidens riktade kommunikation. De flesta som rör sig på internet i dagens informationssamhälle kan antas ha upplevt fascination, eller irritation, över att deras senaste sökningar, klick, scrollande och köp kommer igen som högst träffsäker reklam på helt andra hemsidor och sociala medier. Det har sin förklaring i att precis allt vi gör på internet lämnar spår, som därmed också är spårbart (Gervais, 2014).

Frågan är vad det innebär när det spåret kan få allvarliga konsekvenser? När den nya tekniken huvudsakligen blir en risk för mottagaren istället för en möjlighet för avsändaren.

2011 genomförde Rikspolisstyrelsen en kampanj riktad mot offer för våld i nära relationer. Likt många andra kampanjer genomfördes den till stor del på internet. De kommunikationsinsatser som gjordes fysiskt, exempelvis genom reklam på insidan av tampongförpackningar och planscher i kollektivtrafiken, hänvisade mottagaren till en internethemsida skapad enbart för kampanjens målgrupp.

I och med internets självklara plats i dagens samhälle finns med säkerhet brottsoffren som kommunikationskampanjen syftar till att nå där. Med en kommunikators kompetens kan både träffande material utformas och kampanjen riktas på ett skickligt sätt till den tänkta målgruppen via möjligheterna till personligt riktad kommunikation.

Men vågar målgruppen klicka?

Om målgruppen inte reflekterar över internets spårbarhet och klickar, innebär då ett klick en risk?

I ett samhälle som präglas av digital tillgänglighet och förenklade kommunikationsmöjligheter är det av hög relevans att få djupare förståelse för människor vars utsatta situation eventuellt begränsar dem att ta del av detta. Att utgå ifrån att alla som har ekonomiska och praktiska möjligheter att äga mobiltelefoner och datorer är fria att närvara, interagera och ta del av information via dem är en förenklad bild av verkligheten. När utgångspunkten trots det många gånger ser ut så är det av hög relevans att ge utrymme åt de röster som inte har det så. Genom den föreliggande studiens deltagares egna ord och tankar är visionen att bidra till förståelse för att fler aspekter än de praktiska kan tänkas påverka möjligheten att närvara och ta del av information på internet och sociala medier.

Studiens inomvetenskapliga relevans ligger i att utvidga den tidigare forskning som gjorts med fokus på internetanvändarens upplevelse av internets spårbara historik och den riktade kommunikationen. Som yrkesperson är det lätt att betrakta den nya teknologin som enbart nya möjligheter. Men tidigare forskning på området har visat att majoriteten av internetanvändarna, i form av tidigare studiers deltagare, upplever såväl obehag som irritation över att deras aktivitet på internet lagras och används av tredje part för att rikta personlig kommunikation. I dessa fall har deltagarna varit internetanvändare i största allmänhet, i föreliggande studie är deltagarna en grupp som kan antas ha ännu större anledning att reflektera över, och anpassa sig till, internets spårbara historik i och med deras utsatta situation. Det är av hög relevans att väga in fler aspekter än de praktiska, såsom mediekunnighet och tillhörigheter i form av fungerande enheter, i en bransch som präglas av digitaliseringen. Hos kommunikatörer finns en kompetens om vad som är effektiva kommunikationsmedel och kommunikation men denna studiens inomvetenskapliga relevans är att utvidga med ytterligare en dimension. Vad spelar det för roll om en marknadsavdelning prickar rätt målgrupp med ett effektivt innehåll om målgruppen är hindrade av andra faktorer som gör att kommunikationskanalen är fel, trots dess effektivitet?

Således är ambitionen att studiens resultat ska ha potential att vara vägvisande i plattformsval och innehållsutformning inom kommunikationsarbete.

2. Bakgrund och tidigare forskning

I det här kapitlet presenteras relevant bakgrundsfakta och tidigare forskning för att skapa en god områdesöversikt för den aktuella studien. I den kommande analysdelen kopplas denna del sedan ihop med föreliggande studies resultat.

2.1 Sociala medier och internet som reklamplattform

“The question is no longer if people are signing in; the question is what they are signing in to and why they use certain applications to do so” (Tiago & Veríssimo, 2014:703)

Citatet ovan är taget ur en artikel som behandlar digital marknadsföring och företagens närvaro på sociala medier. Författarna menar att internets självklara plats i dagens samhälle gör att det inte längre är en fråga utan en oundviklighet att närvara och föra kampanjer på internet och sociala medier (Tiago & Veríssimo, 2014). Marknadsföringskampanjer på internet är både mer mätbara och öppnar för större möjlighet till interaktion mellan företag och målgrupp, vilket gör att företag ser internet som en central arena för kommunikationsinsatser. Son skriver i sin artikel att företag till och med bygger sina hemsidor för att optimera dem för internets sökmotorer (Son, 2011)

Organisationer av alla slag har alltid varit beroende av att kommunicera med sin målgrupp, den primära skillnaden mellan då och nu är att även målgruppen kan interagera med organisationen. Förutsättningarna för kommunikationen har förändrats från envägskommunikation till potentiell tvåvägskommunikation genom internet och sociala medier som kommunikationsverktyg och reklamplattform. Detta, i kombination med att internet och sociala medier har en självklar plats i fler och fler människors liv, gör att organisationer pressas till att närvara och verka där (Tiago & Veríssimo, 2014)

Sociala medier är beroende av reklam och kommersiella tjänster som inkomstkällor. På plattformar så som Facebook, Youtube, Flickr och Twitter är användarna också konsumenter då de betalar med sina personuppgifter, sin uppmärksamhet på reklam och det användargenererande innehållet (Bergmejo, 2009). Relationen mellan medieanvändaren och den kommersiella sociala media-tjänsten behöver inte vara problematisk så länge samtliga parter i avtalet förstår villkoren och kontexten för det. Problematiken ligger i att användarna

ofta inte är fullt medvetna om vilken överenskommelse som görs och hur de kan påverka villkoren (Graber, d'alessandra & Johnson-West, 2002) (Pierson 2012).

Sedan 2002 har sökordsannonsering förekommit. 2005 expanderade internet som reklamplattform när bannerannonseringen uppkom och vid 2010 menar Son att internet är ofrånkomligt central som reklam- och kommunikationsplattform (Son, 2011).

Enligt Castell ändras kommunikationen i det moderna samhället hela tiden. Massmedia och personlig media har genom förändringar i teknik- och medielandskapet övergått till "mass self communication" (Castells, 2009). Detta då masskommunikation potentiellt kan nå människor över hela världen tack vare internet samtidigt som budskapet är upp till mottagaren att definiera. Det är också självvalt att ta del av informationen (Pierson 2012).

2.2 Algoritmer och spårbar historik på internet

Mayer-Schönberger var tidig med att problematisera internets spårbara historik. I en artikel från 1998 skriver han att internets användande av så kallade cookies har potential att i en enorm takt avslöja information av internetanvändaren, något som strider mot internationella lagar om personuppgiftsskydd (Mayer-Schönberg, 1998).

Cookies är inbäddade HTML-koder, vilket är datafiler som registrerar användarens agerande på internet och som sparas ner i datorn. Eftersom cookies inte enbart registrerar information från enskilda sessioner, utan också lagrar information mellan webbservrar, har datafilen potential att innehålla mycket och identitetsavslöjande innehåll om användaren. Denna information kan användas även när användaren besöker en webbplats för första gången, detta på grund av den sparade datafilen i användarens dator med lagrad information. Avläsningen och sparandet av historik sker automatiskt utan krav på samtycke från internetanvändaren (Mayer-Schönberg, 1998). På samma sätt förklaras cookies av Sveriges Domstolar (Sveriges Domstolar, 2016).

Mayer-Schönberg exemplifierar hur företag använder sig av cookies i sin marknadsföring. Genom en bannerannons på internet med de HTML-inbäddade koderna kan de komma åt personlig information om personen som klickat på annonsen. Det möjliggör att de kan rikta personlig reklam mot denna användare i framtiden (Mayer-Schönberg, 1998).

I USA har regeringen numera lagstiftat att användaren måste få kännedom att webbplatsen använder sig av cookies (Gervais, 2014). Gervais ställer sig frågande till regeringens uttalade vision om att skydda integriteten på internet samtidigt som de själva

använder sig av internets spårbarhet. Gervais menar, i sin artikel från 2014, att oron över integritet och att privat information är spårbar aldrig har varit större (Gervais, 2014)

“EVERY move we make online leaves a trace” (Gervais, 2014:27).

Trots att användaren aktivt ger bort minimal eller ingen information om sig själv kan spåren på internet avslöja användarens identitet och agerande. Denna risk eller möjlighet, beroende på ur vems synvinkel det ses, utnyttjas av såväl kriminella som mediebolag, kommersiella organisationer såsom exempelvis webbshoppar, marknadsföringsbyråer, ideella organisationer och myndigheter (Gervais, 2014).

Människor är oroliga över internets spårbara historik och hotet det medför för deras integritet. I en studie från USA uppger 73 procent av deltagarna att de inte är okej med att sökmotorer samlar och lagrar information om dem. 68 procent är inte heller okej med att få personligt riktade annonser till sig, eftersom det är ett resultat av spårning- och avläsning (Gervais, 2014). Från och med 1:a juli 2011 måste internetanvändarna i Sverige få information om att webbplatser de besöker använder sig av cookies samt bli tillfrågade att acceptera detta (Sveriges Domstolar, 2016). Dock är det vanligtvis ett krav att acceptera webbläsarens fråga om cookies för att kunna fortsätta röra sig på hemsidan.

Det finns också en annan, mer svårkontrollerad, typ av cookies som Sveriges Domstolar benämner som tredjepartscookies. Det gäller webbplatser som använder olika verktyg för användandet och statistiken. Exempelvis Youtube, som använder www.youtube.com för att spela upp videoklipp men hanterar tittarstatistiken via Google Analytics (Sveriges Domstolar, 2016).

2.3 Brott i nära relationer

En nära relation, till skillnad från andra sociala relationer, karaktäriseras av att dela fundamentala saker i livet såsom att äta och sova tillsammans, dela föräldraskap och fatta beslut gemensamt. Våld i nära relationer är svårt att se utifrån och komplext att förstå och definiera. Dessa relationer utgörs vanligen av *både* kärlek och våld (Ekström, 2014).

År 2016 anmäldes 12 400 misshandelsbrott i Sverige där gärningspersonen var i nära relation med den utsatta. Mörkertalet för dessa brott antas vara stort och gör att utgångspunkten är att det är enormt många fler som utsätts utöver anmälningsstatistiken.

Majoriteten av de som utsätts för våld i nära relationer är kvinnor (Brottsförebyggande rådet, 2017).

Cismaru, Jensen och Lavack uppger utifrån sina studier att en tredjedel av allt partnervåld bevittnas. De som hör, ser eller märker av våldet har potential att spela en viktig roll som en länk mellan offret och myndigheter som besitter hjälpresurser. "*Violence Against Women Survey*" från år 2000 visar att en av fyra kvinnor och en av tretton män har blivit utsatt för fysiskt eller psykiskt våld i en nära relation under sin livstid (Cismaru, Jensen & Lavack, 2010)

Våld i nära relationer är ett brott, men trots det är det få av de brotten som anmäls. En studie från 2005 "*Personal Safety Survey*" visar att 63 procent av kvinnorna som har utsatts för psykiskt våld i nära relationer och 81 procent av kvinnorna som har utsatts för fysiskt våld i nära relationer inte anmälde det till polisen (Government of Australia, 2005). I en surveyundersökning av Liz Claiborne uppkommer det att 52 procent av deltagarna har bevitnat våld i nära relationer eller tecken på våld i nära relationer. Av de 52 procent var det enbart 69 procent som hade ingripit (Cismaru, Jensen & Lavack, 2010).

I en studie från 2014 presenteras ett resultat av sex kvalitativa intervjuer med kvinnor som tagit sig ur våldsrelationer. Ett gemensamt tema för de som har anmält sin förövare till polisen är att de blivit pushade av närstående att anmäla eller tagit hänsyn till närstående som grund för sin anmälan. Två av de intervjuade kvinnorna har barn och de uppger båda att de gjorde en polisanmälan för att i första hand skydda sina barn. De andra kvinnorna berättar att närstående pushat dem till att polisanmäla och att våld som inte gått att dölja ofta legat till grund för detta (Ekström, 2014). Ekström sammanfattar studiens resultat med att det är av stor vikt för brottsoffer i nära relationer att få stöd under den juridiska processen. Vidare går det att se att offrets tidigare erfarenheter eller förutfattade meningar, exempelvis baserade på andras erfarenheter, av stöd från myndigheter hämmar eller främjar deras val att kontakta polisen och hjälporganisationer (Ekström, 2014).

2.4 Kampanjer riktade mot utsatta grupper

På grund av de låga anmälningsantalen till polisen och vittnens osäkerhet kring situationen har många insatser från tredje part gjorts. Staten, myndigheter och ideella organisationer har utformat kommunikationskampanjer, reklam, information och utbildning riktade mot kvinnor

som befinner sig i våldsrelationer och vittnen till våldsrelationer (Cismaru, Jensen & Lavack, 2010).

I en artikel från 2010 utvärderar forskare tolv kampanjer med syftet att få vittnen att gripa in och offren att anmäla. Forskare menar att många reklam- och kommunikationskampanjer utan kommersiella muskler, exempelvis de riktade mot offer och vittnen av våld i nära relationer, begränsas av sin ofta för låga budget. Det som i huvudsak saknas är teori och forskning bakom utformningen, utförandet och utvärderingen samt formell forskning av målgruppen (Cismaru, Jensen & Lavack, 2010).

I Sverige gav regeringen Rikspolisstyrelsen uppdraget att utforma en kommunikationskampanj om våld i nära relationer, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck. Kampanjen genomfördes 2007-2010 och 2011 fick Rikspolisstyrelsen i uppdrag att förnya kampanjen och uppdraget förlängdes sedan ytterligare under 2013. Syftet med kampanjen har varit att uppmärksamma brott i nära relationer samt uppmuntra att brotten anmäls. Målgrupperna har vid båda kampanjerna varit offren för brott i nära relationer men också de som på något vis bevittnat dessa brott (Rikspolisstyrelsens slutredovisning, 2014).

För kampanjens målgrupp skapades en hemsida, www.polisen.se/komtilloss. Rikspolisstyrelsen beskriver hemsidan som central för kampanjen i sin slutredovisning:

“Navet i informationskampanjen har hela tiden varit informationssajten www.polisen.se/komtilloss. Där kan man i lugn och ro på egen hand läsa och lyssna för att fördjupa sin kunskap och på så sätt mobilisera inför en anmälan”
(Rikspolisstyrelsens slutredovisning, 2014:11).

Den aktuella hemsidan använder sig av cookies, se bilaga 2. En “reklamfilm” som döptes till Skuggan gjordes i två versioner och publicerades och spreds på Youtube, totalt visades filmerna 819 000 gånger (Rikspolisstyrelsens slutredovisning, 2014). Youtube använder sig av “personliga rekommendationer” vilket innebär att sajten sparar användarens historik och rekommenderar liknande filmer eller filmer från samma kanal vid senare tillfällen. Genom extern statistikmätning, via Google Analytics, benämns denna typ av internetanvändaranalys som tredjepartscookies (Sveriges Domstolar, 20016). Att filmen publiceras och sprids via Youtube är, liksom att hemsidan använder cookies, anmärkningsvärt för studiens syfte. Kampanjen genomfördes också genom fysisk kommunikation i form av affischering, mässor,

annonsering på insidan av tampongaskar och en utställning, även i dessa kommunikationsinsatser hänvisades målgruppen till hemsidan.

Kampanjen har utvärderats genom olika undersökningar fortlöpande under de aktuella åren. Tre kvantitativa mätningar genom webbenkäter har genomförts med över 2000 respondenter, som var riksrepresentativa när det gällde ålder, kön och geografiska regioner. Rikspolisstyrelsen har också genomfört intervjuer med samverkanspartners, kommunikatörer hos Polisen och pedagoger inom skolverksamheten. Kampanjens spridning i olika mediekkanaler har också analyserats (Rikspolisstyrelsens slutredovisning, 2014). Genom dessa undersökningar fastställer Rikspolisstyrelsen i sin slutredovisning att de lyckats bredda bilden av brott i nära relationer vilket lett till att fler ser sig som utsatta eller som vittnen. Vidare informerar slutredovisningen om att anmälningarna för brott i nära relationer har ökat stadigt under en längre tid, dock hade anmälningarna minskat med 6 procent 2013, men Rikspolisstyrelsen menar att det är svårt att svara på varför då det är så många faktorer som påverkar benägenheten att anmäla denna typ av brott (Rikspolisstyrelsens slutredovisning, 2014).

3. Teoretiskt ramverk

Nedan presenteras de fyra teorier som ingår i studiens teoretiska ramverk. Teorierna är valda utifrån att de behandlar de områden som är primära för studien; två teorier behandlar psykosociala fenomen och två teorier behandlar medieanvändande och mottagarperspektiv. Teorierna kommer användas för att analysera studiens resultat och möjliggöra att tillskriva deltagarnas utsagor kontext. Det tillskriver studiens teoretiska ramverk krav på att både ha teorier som behandlar den psykologiska aspekten och mediefären. I studiens analyskapitel kommer resultatet analyseras, förklaras och belysas med hjälp av teorierna.

3.1 Makt och mekanismerna bakom maktutövning

Filosofen och historikern Michel Foucault kom under 1970-talet med en teori kring maktstrukturer i samhället. Hans filosofiska utgångspunkt gick inte i linje med hur han ansåg att samhället betraktade maktutövande. Samhället såg på makt som någonting hierarkiskt, som en egenskap som en person eller grupp kunde inneha. Foucault ansåg att denna syn var för snäv och menade att makt inte är liktydigt med en viss institution eller vissa förutsägbara strukturer utan att vi bör se kontroll av människor som ett möjligt slutresultat snarare än att vi ska betrakta det som en startpunkt. Enligt honom krävs en aktivitet för att makt skall existera, det är alltså ingenting som innehas utan att utövas (Lindgren, 2010).

Foucault belyser en komplex maktdynamik som inte följer något givet mönster. Han förnekade inte att det fanns samhällsklyftor men menade att utan varje kluster av relationer bygger på sitt eget mönster och relativa autonomi. Människors egenskaper i form av kön och samhällsklass kan inte direkt skrivas över till vilken makt de besitter. Enligt honom är maktförhållanden aldrig enkla projektioner av klass- eller politiska relationer och det är därför av betydelse att vi slutar se utgångsläget som sådant. Istället beskriver Foucault makt synonymt med något som är närvarande i alla sociala relationer, nämligen en elementär kraft. Han förklarar kraftens karaktär som rationell och operationell och ser den som en möjlighet för oss människor att verka, påverka och förändra. Han poängterar *utövning* som den intressanta biten, det vill säga mekanismerna och verkningarna då det utan dem inte finns någon makt. Det betyder att maktförhållandena mellan två parter kan skifta baserat på utövandet. Då denna syn på makt innebär att fenomenet är homogent och rörligt är det också svårstuderat och kan därför endast spåras genom empiriskt material från konkreta undersökningar, han tar uttalat avstånd från storslagna teorier (Lindgren, 2010).

Foucault beskriver vid ett seminarium makt- och maktprocesser på följande vis:

”... den mångfald av styrkeförhållanden som finns inneboende i – och organiserar – det område där de fungerar; det spel som genom kamp och oupphörliga konfrontationer omvandlar dem, förstärker dem, kastar om dem; stöden, som dessa styrkeförhållanden finner i varandra, så att de bildar kedja eller system, eller, i motsatt fall, rubbningar, motsättningar som isolerar dem från varandra; och slutligen strategierna som de verkar genom och vilkas allmänna mönster eller utkristalliserade i intuitioner förkroppsligas i statsapparaterna, i formuleringen av lagen, i samhällets hegemonier”¹ (Lindgren, 2010:360-361).

Foucault gav upphov till begreppet disciplinär makt som ur ett historiskt perspektiv ses som brytpunkten för när makt kom att handla om själen istället för kroppen. Istället för att betrakta makt i formen av fysiskt våld och fysiska begränsningar kom disciplinär makt att handla om maktutövande i form av begränsningar och tvång. Genom successiv normalisering av dessa metoder ansågs det att makten kom åt människans själ (Nilsson & Roddy, 2008).

Foucault menar att fokus bör ligga på kraften bakom maktutövandet och inte utövandets uttryck. Eftersom utövandet av makt i första hand är ett ständigt förlopp och inte ett slutresultat är det viktigt att se mekanismerna och krafterna bakom tvånget. Förloppet gör tid, rum och rörelser snävt och påtvingar det som Foucault kallar för foglighet och disciplin (Nilsson & Roddy, 2008).

Sammanfattningsvis menar Foucault att makt inte främst ska relateras till hot eller fysiskt våld utan att maktutövandet är som mest effektivt när krafterna bakom det är dolda (Nilsson & Roddy, 2008).

3.2 Medieanvändning

Pierson lyfter tre frågor som är relevanta för att studera möjlighet och vilja att ta del av information inom sociala medier; inkludering, mediekunnighet och integritet. Vad gäller den förstnämnda delen finns det ingen garanterad länk mellan sociala medier och användarbefogenhet då alla inte kan, vill eller tillåts engagera sig och delta via digital media. Här är tillgång, digital integration, infrastruktur och reglering viktiga punkter.

---

¹ Innehållet presenterades delvis av Foucault vid ett seminarium vid Vermontuniversitetet på hösten 1982. Seminarietexten har publicerats efter hans död, se Martin m.fl.1988.

Vidare finns det också en begränsning vad gäller frågan om digitala mediekunskaper då en brist på dem kan minska möjligheten att involveras. För det tredje kan användarna vara begränsade trots att de har tillgång och mediekunskap, och då handlar det om användarens vilja att skydda sin identitet. Det spelar också roll i vilken utsträckning användarna är självreflexiva och medvetna om att ändra aspekter som rör sekretess och övervakning. Det vill säga, de kan påverka hur deras digitala användning och aktivitet övervakas, bearbetas, analyseras och kommersialiseras av tredje part (Pierson 2012).

Nätverkande individualism är ett fenomen som syftar till att den enskilda individen blir portalen för de olika nätverken omkring sig. Det innebär att det är medieanvändarna som bestämmer hur, när, vad och med vilka medel kommunikation sker. Den ökade individuella kontrollen medför också ett ökat ansvar för konsekvenser som kan följa ur medieanvändandet (Pierson 2012).

Pierson menar att medieanvändarens strävan att skydda sin identitet blir komplex i och med att medieindustrin verkar för att sänka trösklarna för tillgång till privat information. Detta gör att stort ansvar läggs på användaren av internet och sociala medier, vilket ligger till grund för att Pierson påstår att integritet är en av tre faktorer som påverkar en människas vilja att ta del av information på internet (Pierson 2012).

“First of all people need to take into account that everything that is disclosed online, will possibly stay online and have a global reach. Second one can never be certain that only the audience for whom the message was meant, will get to see it” (Pierson 2012:114).

Rätten att få sin integritet skyddad är en viktig del i både nationella och internationella organ, exempelvis i Europakonventionen om mänskliga rättigheter och genom personuppgiftslagen. Att försöka skydda att det inte begås överträdelser av en människas integritet är idag ett rättsligt minimikrav i många länder. Det är därmed problematiskt om medieanvändaren inte är medveten om att personlig data kan användas vid en senare analys av medieanvändarens identitet (Pierson 2012).

3.3 Personalisering

Personalisering som vedertagen strategi inom marknadsföring är gammalt. Det finns direktmarknadsföringsbrev spårade till 1870-talet. Den moderna definitionen av personalisering inom marknadsföring och kommunikation har flera ansikten, i och med de

nya möjligheter digitaliseringen och teknologin bidragit till. Det kan handla om allt ifrån platsnavigation till skräddarsytt innehåll, men gemensamt är strävan att uppnå personlig relevans till den träffade individen eller målgruppen (Vesanen, 2007).

Litteraturen uppvisar många olika definitioner av personalisering kopplad till marknadsföring, Vesanen (2007) ger den här som förslag:

“Personalization is the use of technology and customer information to tailor electronic commerce interactions between a business and each individual customer. Using information either previously obtained or provided in real-time about the customer, the exchange between the parties is altered to fit that customer’s stated needs as well as needs perceived by the business based on the available customer information”
(Vesanen, 2007:410).

Organisationer som tidigare marknadsförts via massutskick och generellt riktad kommunikation använder sig mer och mer av personlig marknadsföring, med förväntningar på att denna ska bidra till avgörande kundrelationer. Personaliserade kommunikationsinsatser anammas även inom politiska- och ideella organisationer (Vesanen, 2007).

3.3.1 Integritetsintrång kopplat till personalisering

Genom internets lagrade information om den enskilda individen skapas kommunikation och marknadsföring som verkar för att nå rätt person vid rätt tidpunkt med ett personligt anpassat meddelande. Internetanvändarna använder internet och sociala medier på ett mer avancerat sätt än någonsin tidigare och förväntar sig anpassad och relevant kommunikation vilket också gör att det blir primärt för den som vill nå ut med sitt budskap att använda sig av personaliserad marknadsföring. Det utgör dock en komplex situation eftersom den personaliserade riktade kommunikationen kan upplevas som ett integritetsintrång. Denna upplevelse riskerar, som motsats till den ursprungliga visionen, att skapa obehag och förstöra målgruppsrelationer (Yu & Code, 2009).

Den nya teknologin erbjuder inte bara nya möjligheter för såväl kommunikationen som mottagaren, utan också möjligheten att missbruka den personaliserade kommunikationen i och med att mängden lagrad information om den enskilda individen har ökat enormt (Yu & Code, 2009). I en studie från 2017 om svenskarnas internetvanor talar resultatet för komplexiteten som den nya teknologin medfört. Över hälften av studiens deltagare uppger att

de är oroade över integritetsintrång genom personifierad marknadsföring på internet (Davidsson & Thoresson, 2017).

3.4 Kognitiv dissonansteori

Kognitiv Dissonansteori är en socialpsykologisk teori som myntades av Leon Festinger. Teorin behandlar det ångestfyllda tillstånd människan upplever när flera motstridiga idéer hamnar i konflikt med varandra. Människan upplever dissonans när hon gör någonting som strider mot hennes vetskap och kunskap eller när hon upprätthåller åsikter som motstrider hennes värdegrund eller andra primära åsikter. Den kognitiva dissonansen är ett mycket obehagligt tillstånd som därmed föder stor drivkraft att reducera dissonansen (Griffin, Ledbetter & Sparks, 2015).

För att reducera dissonans upprätthålls bortförklaringar om att värderingar och beteenden inte är så farliga som den motsägande idén tyder på. Teorin beskriver också att ett vanligt tillvägagångssätt för att minska den obehagliga dissonansen är att undvika budskap som spår på den (Griffin et al., 2015).

När Festinger för första gången presenterade sin teori, 1957, illustrerade han Kognitiv Dissonans genom rökning och rökare. Att rökning är farligt är en vedertagen sanning som stöds av forskning och avskräckande exempel på rökningens konsekvenser. Viljan att leva ett långt och friskt liv är även detta något fundamentalt i de flesta människors liv. Trots detta röker människor. Rökning utgör därför ett återkommande exempel för teorin.

1. Jag vill vara frisk
2. Rökning riskerar att göra mig sjuk
3. Jag röker

Festinger menar att dessa motsägelsefulla grundattityder och beteenden är så motstridiga att en rökare måste hantera sin dissonans genom att antingen välja bort rökningen eller välja bort tron på att rökningen hotar hälsan. Om rökaren väljer det sistnämnda kommer förmodligen budskap som hotar den sanningen att avfärdas eller inte tas in (Griffin et al., 2015).

Förnekelseprocess är centralt inom den psykologiska mekanismen som utgör teorins grundkärna. Hur viktigt ämnet som skapat dissonans är för personen är avgörande för dissonansens- och reduceringens uttryck. Vanligt är att värja sig för information som hotar ens sanning för att reducera dissonans över att göra något som uppenbart, eller genom ens

vetskap, är fel. Det gör att en rökare, som trots kognitiv förmåga att ta in faran med rökning, kan aidentifiera sig med de rökare som avlidit i lungcancer. Det skapar ytterligare en dimension av motstridiga idéer; det är farligt att röka för andra, men det gäller inte mig (Griffin et al., 2015).

4. Syfte och frågeställning

Studien syftar till att undersöka om och i så fall hur internets spårbara historik påverkar en utsatt grups närvaro och aktivitet på internet och sociala medier. Genom att undersöka hur kvinnor som levt i nära våldsrelationer närvarat på internet och sociala medier samt hur de resonerar kring internets spårbara historik är syftet att öka förståelsen för denna grups interaktionsmöjligheter i det digitaliserade samhället. Således ämnar studien att kunna belysa risker och möjligheter med internet som plattform för att nå kvinnor som är offer för våld i nära relationer.

Frågeställningar

- Hur resonerar deltagarna kring sitt användande av internet och sociala medier under tiden de befann sig i relationen?
- Hur reflekterar deltagarna över internets spårbara historik?
- Hur resonerar deltagarna kring positiva och negativa aspekter vad gäller internet som plattform för att informera och nå utsatta kvinnor?

5. Metod och urval

Metoddelen innefattar presentation av vald metod och deltagare. Proceduren beskrivs i fem underrubriker och sedan följer en diskussion kring studiens giltighet och tillförlitlighet och avslutningsvis en del om forskningsetiska överväganden. Styrkor och svagheter med tillvägagångssättet diskuteras dels under *Giltighet och tillförlitlighet* i metodkapitlet och dels i slutdiskussionen.

5.1 Val av metod

För att uppnå studiens syfte och få en fördjupad förståelse för kvinnornas erfarenheter och upplevelser har en kvalitativ ansats tillämpats. Datamaterialet har samlats in genom semistrukturerade intervjuer.

Då studien ämnar att undersöka kvinnornas tankar, uppfattningar, upplevelser och reflektioner behövde intervjutillfället vara öppet för aspekter som författarna inte i förväg tänkt på. Det var av betydelse att deltagarna hade möjlighet att lyfta det som de själva ansåg var viktigt och relevant i sammanhanget eftersom författarna inte på förhand visste vad de sökte. När forskaren strävar efter en fördjupad kunskap och förståelse för intervjupersonens upplevelser och erfarenheter lämpar sig en kvalitativ metod, vilket därmed blev det självklara valet för studien (Patel & Davidson, 2003).

Då studiens ansats är explorativ och syftet var att undersöka intervjupersonernas tankar, reflektioner, minnen och känslor lämpar sig semistrukturerad intervjuform (Kvale & Brinkman, 2015).

Vid användning av kvalitativa intervjuer är det viktigt att som intervjuare vara medveten om sin egen roll i sammanhanget. Intervjuaren ska förutom att leda den som blir intervjuad också främja samtalet så att det blir meningsfullt för båda parter (Patel & Davidson, 2003).

Det är också viktigt att förstå att de upplevelser deltagarna berättar om inte med säkerhet stämmer överens med den verkliga erfarenheten. Datamaterialet som författarna utvinnet ur intervjuerna har påverkats av flera aspekter hos deltagaren såsom minnet och förmåga att analysera och uttrycka sig (Polkinghorne, 2005).

5.2 Studiens deltagare

Studiens deltagare bestod av åtta kvinnor som tidigare levt i en destruktiv relation där de blivit utsatta för psykiskt och/eller fysiskt våld. Samtliga kvinnor hade vid intervjutillfället lämnat relationen. Sex av deltagarna hade vid intervjutillfället levt i relationen under de fem senaste åren då internet och sociala medier varit som mest aktuellt. De övriga två deltagarna hade levt i relationen för längre än fem år sedan, dock under tiden internet och andra typer av integrationsplattformar som exempelvis chattfunktioner var aktuellt. Trots tidsaspekten hade dessa två deltagare mycket erfarenhet och reflektioner att bidra med. Även om samtliga deltagare under intervjutillfällena hade lämnat den destruktiva relationen var deltagarna fortsatt mer eller mindre påverkade av den relation de befunnit sig i. Två av studiens deltagare var i hög grad fortsatt påverkade och behövde ta till säkerhetsåtgärder i sitt dagliga liv.

Alla åtta deltagare identifierade sig som, tidigare, utsatta för våld i nära relationer. Deltagarna har inte behövt uppnå specifika kriterier vad gäller nivån av våld i relationen utan de har själva fått bedöma om de ansåg sig ha passat in på studiens kriterier². I samtliga relationer har förövaren varit en man. De destruktiva relationerna har pågått olika länge, från 10 månader till 10 år. Deltagarna var mellan 21 och 38 år gamla. Samtliga åtta deltagare var bosatta i Sverige.

Ett detaljerat respondentgalleri med personlig information kommer inte att upprättas och anledningen till det diskuteras under avsnittet *forskningsetiska överväganden*. Däremot finns ett respondentgalleri (se bilaga 4) som särskiljer deltagarna ifrån varandra genom att de döptes till "deltagare 1, deltagare 2" och så vidare för att underlätta för läsaren att följa vem som sagt vad i resultatdelen. Dessutom anges längden på intervjun samt om intervjun hölls vid ett personligt möte, videochatt eller över telefon i bilagan, för att ytterligare främja transparens.

5.3 Procedur

Nedan presenteras arbetsprocessen för att delge en transparent procedurbeskrivning.

---

² Med kriterier avses det som stod i inlägget som publicerades på Heja Livet! och att de senare blev frågade på mail om relationen ägt rum under tiden då internet var aktuellt, vilket var ett krav.

5.3.1 Att hitta studiens deltagare

För att hitta deltagarna användes Facebook och den slutna gruppen "Heja Livet!". Heja Livet! är en sluten grupp enbart för kvinnor som har en forumsliknande karaktär. När studien sökte deltagare hade gruppen över 70 000 kvinnliga medlemmar. Gruppen präglas av sin öppenhet kvinnorna emellan vilket också är det främsta argumentet till varför författarna ansåg att det var ett lämpligt forum att söka deltagare till studien genom. I inlägget studiens författare publicerade redogjordes först kort för det utbredda problemet *kvinnor i våldsrelationer* för att vidare presentera författarna, vad de ämnade att skriva om samt vilka deltagare de söker (se bilaga 1). En av författarna delade även inlägget på sin privata facebookside. Båda publiceringarna av inlägget gjordes den 23:e mars 2018.

Sammanlagt kontaktade 15 kvinnor författarna och visade stort intresse för att få vara delaktiga i studien. De flesta tog kontakt via e-mail, några skrev privata meddelanden på Facebook och några kommenterade inlägget och bad om att bli kontaktade vid behov från författarnas sida. En av deltagarna hade inte Facebook men hade hört om studien och kontaktade den ena författaren för att visa sitt intresse för att delta. Efter att ha återkopplat skriftligen till samtliga och med det kontrollerat att kriterierna för att delta i studien, så som att förhållandet inte längre var pågående och att det ska ha pågått under internets tid, återstod nio kvinnor. Av dem är åtta stycken delaktiga i undersökningen och den nionde föll bort på grund av att hon inte svarade på mail när intervjutillfälle skulle bestämmas.

5.3.2 Intervjuguide

Intervjuguiden (bilaga 3) utformades utifrån studiens syfte och frågeställningar. Den innehöll sju övergripande frågor med tillhörande underfrågor som stöd vid behov. Eftersom studiens ansats är explorativ är de övergripande frågorna varken ledande eller speciellt specifika. Ett exempel på en övergripande fråga är:

Du har lämnat relationen nu, kan du minnas om du tog del av någonting på sociala medier och internet som på något sätt påverkade dig i den processen? Positivt eller negativt.

Exempel på underfrågor som ställdes vid behov var:

Vet du vilka faktorer det var som gjorde dig begränsad? Stod han i det fysiska rummet? Kände du dig fri att söka på vad du ville? Kunde du ha kontakt med de du ville, både personer och organisationer?

I intervjuguiden stod det också anteckningar till intervjuaren för att denne skulle veta vad tanken med varje fråga var. Vad gällde den ovan aktuella frågan fanns följande kommentarer:

Se om de reflekterar över spårbarheten. Handlar begränsningen om spårbarheten i sig, att ens partner står en meter bort eller att ens vänner kanske kan se?

Frågornas ordning konstruerades främst utifrån tanken att tillämpa en naturlig samtalsordning som kändes bekväm. Den kom även att bli en ordning som följde frågeställningarna vilket tyder på en god guide då båda ordningarna är eftersträvningsvärda (Ekström, 2010). Eftersom teman för resultaten togs ut först i efterhand skapades intervjumaterialet fristående från dem.

Utöver frågorna innehöll intervjuguiden även en presentation i början som tydligt redogjorde för deltagarens anonymitet och rätt att avbryta eller pausa deltagandet när som helst. Det utformades också en avslutande del som knöt ihop säcken och gav utrymme för om det fanns någonting deltagaren ytterligare ville tillägga eller belysa. I avslutningen ingick också frågor kring om deltagaren ville ha uppsatsen skickad till sig när den färdigställts samt om tillåtelse ges att publicera den i Heja Livet!. Intervjuguiden utformades gemensamt av de båda författarna och diskuterades med studiens handledare. Författarna höll intervjuerna separat.

5.3.3 Datainsamling

Fem deltagare intervjuades genom ett fysiskt möte och de övriga tre över telefon eller genom videosamtal. Visionen var att hålla alla intervjuer under ett fysiskt möte vilket inte var möjligt dels på grund av geografisk begränsning men också på grund av att vissa av deltagarna hade ett större behov av att förbli totalt anonyma.

Den ena författaren till studien höll fem av intervjuerna, tre genom ett fysiskt möte och två över telefon och den andra författaren höll tre intervjuer, två genom ett fysiskt möte och en över telefon. Samtliga intervjuer genomfördes under april 2018 och sju av dem var mellan 42 och 90 minuter långa och en var 25 minuter lång.

Under intervjutillfällena uppkom det behov av att ställa nya frågor. I de fall då någonting var otydligt bad intervjuaren respondenten att förtydliga eller utveckla. Vid flera tillfällen ställde intervjuaren också kontrollfrågor eller summerade det respondenten sagt för att bekräfta att uppfattningen var korrekt, vilket går i linje med optimalt utförande av metoden (Ekström, 2010).

Intervjuerna uppmuntrade också deltagarna till att fortsätta berätta genom att nicka och

uppmuntra dem till att berätta vidare i de fall det kändes som de hade mer att säga, detta för att få djupgående och fylliga svar. Dock var det viktigt att hålla en balans och inte pusha deltagarna för mycket. Genom att som intervjuare vara tyst en längre stund tog deltagarna flera gånger upp sådant de ansåg vara viktigt, något som anses vara betydelsefullt vid denna typ av intervjuer som explorativt söker information (Ekström, 2010).

Valet av plats för intervjuerna gjordes med hänsyn till vad som var praktiskt möjligt och för att underlätta för tillgängligheten för deltagarna. Då samtliga intervjuer hölls utanför författarnas hemstad begränsades möjligheten till att hitta avskilda lokaler. Tre av de fem fysiska intervjuerna hölls i en avskild del i en hotelloobby och två av dem på caféer som deltagarna själva föreslog. Alla deltagarna blev tillfrågade om de var bekväma med valet att intervjuplats och svarade ja.

Intervjuerna spelades in på två enheter, en mobiltelefon och en dator. Intervjumaterialet sparades sedan på två USB:n för att lättare hantera det.

I slutet av varje intervju förklarade författarna tydligt vad syftet med den aktuella studien var, detta var något de i förväg inte ville informera om då det eventuellt skulle kunna ha fått deltagarna att reflektera över spårbarhet och problem kring det på ett sätt som de annars inte skulle ha gjort. Då antalet deltagare var begränsat hölls det ingen pilotintervju, dock utvärderade de båda författarna gemensamt den första intervjun noggrant innan de andra intervjuerna gjordes. De förtydligade då det som uppfattades otydligt för deltagaren.

Då antalet intervjupersoner var begränsat valde författarna till studien att inte göra någon pilotintervju. Däremot lyssnade de igenom och utvärderade den första intervjun direkt efter att den var gjord för att se vilka ytterligare frågor som behövde ställas och vilka begrepp som var svåra för deltagaren att förstå.

5.3.4 Bearbetning av datamaterialet

Efter att samtliga intervjuer var avslutade transkriberades de. Författarna lyssnade igenom dem var och en för sig och skrev ordagrant ner alla relevanta utsagor. Vid de tillfällen där intervjuaren och deltagaren pratade om annat än sådant som berörde den aktuella studien skrevs det inte ner ordagrant utan istället förklarades det vad samtalet handlade om och när (på minuten) det ägde rum. Detta för att underlätta analysprocessen genom att endast ha relevanta utsagor med i det transkriberade materialet.

I och med ämnets känsliga karaktär präglades intervjuerna av sidospår om relationen, deltagarens känslor och minnen. För att främja intervjusituationen var intervjuerna försiktiga

med att styra tillbaka deltagaren till frågan, och därför var det relevant att transkribera på detta sätt för att underlätta analysprocessen.

Det förekommer tre olika varianter på meningarna i transkriberingen, fetstilt för intervjuarens utsagor, normalstil för deltagarens utsagor och kursivt för det övriga som antecknades ned. I den senare kategorin hör sådant som kroppsspråk och skratt men också beskrivningar av samtalet likt:

“(Minut 43) berättar om flytten, processen runt uppbrottet, träffade ny kille - enbart yttre omständigheter.”

Båda författarna tog del av allt intervjumaterial innan analysprocessen påbörjades.

5.3.5 Analys av datamaterialet

För att undersöka frågeställningarna kommer vi använda en meningsfokuserad analys. Det är de formulerade meningarna, deltagarnas utsagor, som analyseras men med ytterligare en tolkning av innebörden i meningarna. Denna tolkning skrivs i löpande text och underbyggs av exakta citat. Analysen av materialet görs genom en förberedande kodning, vilket innebär att nyckelord knyts an till textsegment som berör frågeställningarna (Kvale & Brinkman, 2015). Därefter kommer kodningen användas för meningskoncentrering.

Studiens kodning kommer att vara datastyrd, vilket innebär att koderna skapas utifrån materialet och inte utifrån förbestämda koder, såsom i en begreppsstyrd kodning (Kvale & Brinkman, 2015). Eftersom studien är kvalitativ går det att argumentera för att en datastyrd kodning ger en mer öppen och objektiv analysmetod, eftersom det inte finns förbestämda begrepp att ”söka efter”. Eftersom kodningen tillämpas på flera intervjuer går processen att se som induktiv. Induktion innebär att ett antal intervjuer analyseras med visionen om att kunna säga något generellt (Kvale & Brinkman, 2015).

Kodningen kan ses som en förberedelse inför den meningstolkande analysen. Medan kodningen bryter ner texten i mindre enheter utvidgar meningstolkningen texten genom att tillskriva begrepp och de sagda orden mening (Kvale & Brinkman, 2015).

För att utvidga kodningen kommer meningskoncentrering tillämpas, vilket innebär att deltagarnas yttranden dras samman till komprimerade stycken som behandlar huvudinnebörden i deras utsagor. Analysmetoden innebär att forskaren utkristalliserar centrala teman ur en naturlig enhet, genom tolkning och formuleringar (Kvale & Brinkman, 2015). Citat kommer frekvent att underbygga dessa formuleringar.

Citaten har i vissa fall ändrats marginellt och utan betydelse för innebörden, detta för att öka läsbarheten.

5.4 Giltighet och tillförlitlighet

Att göra trovärdiga vetenskapliga studier handlar om att ge tillräckligt goda skäl för att något ska kunna påstås vara sant. Därför är det av största vikt att underbygga påståenden och slutsatser. När en studie underbyggs med argument finns det två krav på dessa, de skall dels vara giltiga och dels vara tillförlitliga. Argumenten tillskrivs giltighet om de är relaterade till det som det avser att underbygga. Om uppgifterna också har evidens tillskrivs argumentet även tillförlitlighet (Ekström, 2010).

Den föreliggande studien ryms inom ramen för den empiriskt inriktade vetenskapen. Den använder sig av argument i form av empirisk data som ämnar att kunna påstå något med tillräckliga krav på vetenskaplighet. Dock är det inte så enkelt som att empirin får tala för sig utan flera kritiska moment har infunnit sig på vägen.

Vad gäller studiens giltighet är intervjuguiden avgörande. De övergripande frågorna gick tydligt i linje med studiens syfte och frågeställningar men det kritiska blir i de situationer då respondenten endast svarar allmänt på dem. För att undvika att inte få tillräckligt mättade svar ställdes en rad olika följdfrågor beroende på hur pass uttömmande respondenterna svarade, på så vis stärktes studiens giltighet då intervjuarna var väl insatta i vad som behövde beröras under intervjun. Eftersom studien har öppna reflekterande frågor har respondenternas resonemang med det faktiska syftet att göra då det är deras tankar studien ämnar att undersöka. Intervjuaren förhöll sig flexibel till situationen och låste sig inte till intervjuguiden eftersom syftet är att skapa ett givande samtal. Genom att försöka hålla en följsam och lyhörd roll lät intervjuaren deltagarna leda vägen till vad de ansåg vara viktigt att berätta, men de styrde sedan tillbaka till det som enligt studiens frågeställningar var nödvändigt att ventilera (Ekström, 2010).

Studios tillförlitlighet är mer komplex att diskutera. På grund av det känsliga ämne som studien undersöker finns vissa kritiska delar. De fysiska intervjutillfällena ägde rum på caféer och i hotelllobbys med andra människor i anknytning. Detta kan tänkas påverka respondenternas trygghet i att svara sanningsenligt. Att författarna trots det valde att hålla intervjuerna på dessa platser är på grund av praktiska möjligheter och att deltagarna i några fall själva föreslog dessa platser. Den personliga uppfattningen från intervjuarna var dock inte

att något uteblev eller förminskades utan att respondenterna trots miljön var bekväma i att berätta.

En annan viktig aspekt som kan tänkas ha påverkat respondenternas möjlighet till att svara ärligt är den roll som intervjupersonen har. Det sociala mötet som skedde mellan intervjuaren och deltagaren bygger på symboler, främst det verbala språket (Ekström, 2010). Detta öppnar för risken att deltagaren, eller intervjuaren, finner situationen obehaglig ifall att det sociala mötet inte går i linje med de förväntningar som förknippas med ett bekvämt möte. För att undvika obehag för deltagaren förhöll sig intervjuaren till en viss struktur och roll och undvek alltför mycket småprat då deltagarna var införstådda med att vara i en intervjusituation. Flera av deltagarna uttryckte att de hade lättare för att prata med en främling (intervjuaren) än med bekanta och att de sa saker under intervjun som de inte tidigare berättat för någon.

Intervjuarens förförståelse spelar också roll för resultatets utgång. Ingen av intervjuarna hade någon tidigare erfarenhet av våld i nära relationer vilket kan ses både som en fördel och en nackdel. En fördel då det i vissa tillfällen blev nödvändigt att be om en mer redogörande förklaring, något som gör att deltagaren verkligen får formulera vad denne menar utan att intervjuaren tillskriver något som inte uttryckts. Dock kan förförståelse också tänkas bidra till ytterligare en dimension där intervjuaren tillskriver formuleringar och uttryck en djupare innebörd. Vid intervjutillfället strävade författarna efter att hålla en neutral position och undvika att påverkas av åsikter, tankar eller erfarenheter.

5.5 Forskningsetiska överväganden

Studien karaktäriseras av flera svåra etiska överväganden. Eftersom relationerna behövde ha pågått under tiden då internet haft en självklar plats i samhället, och därmed legat relativt nära i tid, kan det tänkas finnas obearbetade känslor och minnen hos deltagarna. Studien avser dock inte att beröra den destruktiva relationen i sig, vilket deltagarna informerats om. Ett krav var att relationen skulle vara avslutad.

Valet av sätt att söka efter intervjupersoner, i en facebookgrupp, talar för att de intervjupersoner som anmäler sitt intresse för att medverka i studien inte utsätts för en risk av att kontakta oss då de självmant, numera, redan är aktiva på sociala medier. Hos den deltagare som endast hört talas om studien och självmant hörde av sig till ena författaren vidtogs extra

försiktighetsåtgärder vid första kontakten, i form av neutrala och minimalt avslöjande frågor rörande studien och personens vilja att delta.

Ytterligare går det att minska oron för att intervjuerna på något sätt skulle skada deltagarna genom att de självmant anmält sitt intresse att medverka efter att ha fått studien presenterad för sig i ett öppet inlägg som inte var riktad mot någon personligen, därigenom utan någon form av social påtryckning.

Ett detaljerat respondentgalleri med personlig information om studiens deltagare kommer inte att upprättas och delges i studien, även om det kan tänkas vara intressant för läsaren av resultatet. Detta på grund av att författarna av studien konsekvent vidtagit alla tänkbara försiktighetsåtgärder för att hålla samtliga deltagare anonyma.

All kontakt med deltagarna och hantering av deras uppgifter och utsagor har gjorts med största möjliga försiktighet för att i första hand se till att ingen kommer till skada.

6. Resultat

Nedan följer resultat, analys och slutdiskussion. I resultatdelen presenteras deltagarnas utsagor som i analysdelen sedan kopplas an till studiens teoretiska ramverk och tidigare forskning för att på ett konkret vis besvara studiens frågeställningar. I den avslutande diskussionen diskuteras sedan studiens resultat utifrån vad det kan tänkas betyda och bidra med.

Genom den tematiska analysen identifierades tre huvudteman som nedan presenteras separat och med underteman. I de fall då citaten inkluderar utsagor från både intervjuaren och deltagaren markeras intervjuarens utsagor med I och deltagarens med D. När det står * i citaten avser det ett ord utan betydelse för innebörden som tagits bort för att avidentifiera deltagaren.

6.1 Deltagarnas användande

Deltagarna uppmuntrades att reflektera kring sitt användande av internet och sociala medier under tiden de befann sig i förhållandet för att sedan sätta det i relation till deras nuvarande användande. Genom deltagarnas tankar, minnen och reflektioner utmynnades två olika typer av kontroll som de upplevt och som påverkade deras närvaro och aktivitet på internet och sociala medier.

6.1.1 Den faktiska/fysiska kontrollen: enheter och konton

I den föreliggande studien avses med den faktiska/fysiska kontrollen de konkreta åtgärder den destruktiva partnern tog till och som gjorde det praktiskt svårt för deltagarna att ta del av internet och sociala medier.

Deltagarna gav flera tydliga exempel på deras begränsningar kopplat till att partnern beslagtogs enheter eller krävde lösenord till privata konton. Dessutom ansågs detta som en utgångspunkt när det kom till en relation präglad av våld och kontroll.

D: Han hade mer kontroll över min telefon och dator än vad jag hade själv. Definitivt.

I: Mm..

D: Och det tror jag är ganska mer regel än undantag, faktiskt. Den kollar dom ju frekvent, alltså det är ju ingenting... Det upptäcker man ju rätt fort.” (Deltagare 8)

När en annan deltagare berättade om hur hennes partnern kontrollerade hennes enheter och konton frågade intervjuaren om hon trodde att det var vanligt förekommande i relationer likt den hon befunnit sig i.

“Definitivt. Ja. Jag tror inte att det finns några män som betar sig, som inte har det snarare.”

(Deltagare 5)

Det blir tydligt att deltagarna upplevde maktlöshet inför det kontrollutövande de varit utsatta för. Mobiler, datorer och innehåll på ens privata konton, som ska få vara en privat sfär, är deltagarna medvetna om att de delar med någon som har starka åsikter om deras användande och interaktion med omvärlden. Denna vetskap stod de maktlösa inför, vilket gjorde att de istället begränsades i sin användning.

“Sen är det ju klart att jag vet ju att han kollade i min telefon och att liksom jag, valde ju vad jag hade i min telefon.”

(Deltagare 2)

Vidare berättade deltagaren att hon gav sin partner sina lösenord för att han annars blev än mer misstänksam, deltagaren upplevde att hon genom att själv ge partnern full åtkomst underlättade sin egen tillvaro. Dock är detta en kontroll som begränsade hennes deltagande och interaktionsmöjligheter på internet och sociala medier. Deltagaren berättade att partnern alltid gav förklaringar till varför han behövde komma åt hennes enheter och konton, och hon likt vad de andra deltagarna berört kände sig maktlös inför partnerns krav.

“För jag kunde, han ville ibland ha mina lösenord och då kunde jag känna.. Om jag sa nej då blev han misstänksam för det då var det bättre att ge honom lösenorden så att han fick tillgång till allting om han skulle kolla nått speciellt, han hade ju ofta en anledning för han sa ju aldrig att han ville kolla, att ha koll på mig.”

(Deltagare 2)

Det som ovan citat beskriver, att det var bättre att ge partnern tillgång via lösenord, sammankopplas starkt till en annan deltagares berättelse. Hennes partner ville ha tillgång till hennes lösenord och när hon vägrade att ge ut dem så utövade han istället kontroll genom att beslagta hennes telefon och därmed strypa hennes kontaktmöjligheter.

“(..) däremot så kunde han ju ta telefonen istället, så jag inte fick ha telefonen för att kunna ha kontakt.”

(Deltagare 4)

Samma deltagare som vägrade ge ut sina lösenord berättar vidare om hur hennes partner satte skräck i henne genom att påvisa sin kunskap om att han lyckats få tag i andras lösenord. Denna skräck kan tänkas sammanfalla med nästkommande undertema, *upplevd/psykisk kontroll*, men i och med att hotet berör att partnern enkelt kan få full insyn och kontroll över konton placerades upplevelsen här för att underbygga ovanstående citat. Detta kan tänkas vara ett försök att spela på deltagarens maktlöshet inför partnerns krav om att få tillgång till hennes lösenord och därigenom hennes privata konton och enheter.

“Ja för han kunde även för att visa att han var duktig och säga “titta amen jag har kunnat hitta din systems lösenord här på nätet, jag kan komma in på hennes konton” och sånt.”

(Deltagare 4)

Flera deltagare upplevde att de inte hade möjlighet att ha kontakt med vilka de ville på internet och sociala medier, detta som följd av den kontroll partnern utövade. Vid en intervju beskrev deltagaren hur hon var förbjuden att kontakta sin familj, något hennes partner kontrollerade genom att ta hennes tillhörigheter.

“Eh, så att han tog ju min telefon och pass och sådana saker så att jag inte skulle kunna kontakta dem.”

(Deltagare 5)

En annan deltagare säger:

“Nej inte kontakt med dom jag ville. Jag var ju väldigt isolerad.”

(Deltagare 1)

En deltagare berättade om att hon var fullt medveten om att hennes partner spårade hennes internetsökningar och hade tillgång till hennes lösenord, till såväl konton på sociala medier som till plattformar gjorda för privat kommunikation. Precis som andra deltagare berört så var inte detta något hon reflekterade över under tiden hon befann sig i relationen.

“Då tyckte jag inte det var konstigt, jag kände ju liksom att han bryr sig. Han vill ha koll lite och han vill veta vad jag gör. Men nu i efterhand förstår jag att det var ju heltokigt att ge ut sina lösenord till facebook och mail och sådär.”

(Deltagare 7)

I och med teknikens utveckling kommer det hela tiden nya sätt för en destruktiv partner att utöva kontroll i en relation. På så vis kan tekniken tänkas vara hämmande då det hela tiden utvecklas nya verktyg som gör att varje litet steg kan bevakas. En deltagare berättade:

“Aa jag tänker på den här snapchatfunktionen. Där kan man ju visa liksom var man är, eller så gömmer man ju sig själv från den. Det är en stor grej för dom som är i ett destruktivt förhållande för partnern kommer ju vilja att man har på det här läget så att han kan se var man är. Då kanske man tillslut om man inte har det här läget på så kommer han börja fråga ”aha var var du nu då försöker du dölja något för mig”. Så det kanske slutar med att man måste ta bort snapchat för det blir en så jobbig situation.”

(Deltagare 1)

Att en app som är tänkt att verka för att främja det sociala livet måste raderas för att kunna ha en fungerande vardag är ett tydligt exempel på de faktiska konsekvenser den destruktiva partners maktutövande får. Dock bör det i sammanhanget belysas att partners kontrollbehov

tagit sig tydliga uttryck oavsett vad. Men om deltagaren behöver radera appar som dagens digitaliserade samhälle utgår ifrån att alla har möjlighet att ha tillgång till är detta en begränsning som är viktig att vara medveten om.

“När inte den funktionen fanns var jag tvungen att berätta i detalj och klockslag var jag var. Jag var tvungen att skriva ”nu går jag från skolan det tar fem minuter för mig att komma hem, nu är jag hemma”.”

(Deltagare 1)

Även denna deltagare berörde svårigheten i att inse att någonting var fel i situationen under tiden relationen var pågående, något flera deltagare lyfte.

“Det är nu jag fattat att det är lite sjukt att jag behövde sms:a honom en gång i timmen och säga vart jag är.”

(Deltagare 3)

En deltagare som berättade att hennes partner inte hade tillgång till hennes lösenord uppgav ett annat typ av faktiskt kontrollutövande över hennes aktivitet och konton. Istället för att själv kräva praktisk tillgång så förhörde han henne, hon berättar:

“Det var förhöraktigt/manipulerande³, det var mer såhär att man fattade inte varför han frågade alla frågor.” (Deltagare 6)

6.1.2 Den upplevda/psykiska kontrollen: begränsad rörelsefrihet på internet

I den föreliggande studien avses med den upplevda/psykiska kontrollen den kontroll deltagarna upplevde och begränsades av trots att inte konkreta åtgärder togs till.

Under intervjuerna fick samtliga deltagare en fråga som berörde deras upplevda frihet i att söka och ta del av information på internet. Vid en första beröring av ämnet framträder gemensamma karaktäristiska drag i deltagarnas spontana svar. Flera av deltagarna uppger som ett första svar att de inte känt sig begränsade.

---

³ Deltagaren uttalade snedstreckets genom att säga “förhöraktigt slash manipulerande”.

I: "Kände du dig begränsad någon gång att söka på information eller ta del av information?"

D: "Nej, det gjorde jag däremot inte i och med att telefonen var lösenordskyddad med."

(Deltagare 4)

Vid fortsatta frågor och egna reflektioner framkommer trots det ett framträdande tema som tyder på en stor begränsad frihet på internet som var sprunget ur upplevelsen att partnern hade möjlighet till kontroll och insyn. Ytterligare en deltagare lyfte att hon inte var kontrollerad vad gäller lösenord på sina enheter, dock upplever hon sin rörelsefrihet på internet begränsad på grund av partnern.

"Han hade liksom inga lösenord eller så. Men jag tror att jag drog mig undan mer, man lärde sig lite vad man kunde kolla och göra generellt kändes det som."

(Deltagare 6)

Den upplevda och psykiska kontrollen kan ta sig uttryck lika starkt som den faktiska, fysiska kontrollen. Det är en viktig aspekt att beakta, eftersom upplevelsen i hög grad påverkade deltagarnas möjlighet att ta del av internet och sociala medier. Deltagaren som citeras här anpassade sig utifrån den psykiska makt hennes partnern hade över henne och som gjorde att hennes rörelsefrihet på internet blev direkt begränsad och anpassad.

"(..) han hade sån makt psykiskt att jag förstod vad han var kapabel till även fast han aldrig gjorde det."

(Deltagare 5)

En av deltagarna berättade att det är svårt att veta om hon var begränsad i sin aktivitet och sin närvaro på internet under tiden hon var i relationen, eftersom hon anpassade hela sig själv efter partnerns kravbild. Hon uppgav att hon är betydligt mer aktiv och mer sig själv på sociala medier idag.

“Det är som att man har två personligheter. Sin riktiga, och sen den man är i sitt förhållande. Den anpassade, alltså den uppfostrade delen av ens personlighet.”

(Deltagare 7)

Svårigheten att veta exakt vad som var begränsande berörs även i en annan intervju.

“Det var att man blev mindre och mindre och uttryckte sig mindre och mindre vad man tyckte och tänkte, både där (i relationen) och hela livet liksom. Man drog sig liksom in i sitt skal typ.”

(Deltagare 6)

En av deltagarna som vid första frågan uppgav att hon inte känt sig begränsad på internet och sociala medier får frågan om hon skulle kunnat gå med i Heja Livet! under tiden hon befann sig i relationen. Då svarar hon:

“Nej, det hade han nog undrat vad det är. Jag fick alltid förklara och så satt han och lusläste allt.” (Deltagare 4)

Det går att iaktta motstridigheter i flera av deltagarnas svar mellan att uppleva sig fri vid en första tanke men samtidigt kunna berätta om hur de starkt anpassade sig. Detta kan tänkas bero på det många av deltagarna reflekterade runt under intervjuernas gång; att hela tillvaron och identiteten påverkades så starkt så att det var svårt att veta vad som var vad. Ofta trädde begränsningen de upplevt starkast fram när svaren på frågan om deras medieanvändning då jämfört med nu påvisade stor skillnad i upplevd frihet och faktisk närvaro och aktivitet.

“Nu är jag ju öppen. Jag vet ju att ingen har mina lösenord någonstans så jag är ju fri att göra vad jag vill på sociala medier.”

(Deltagare 1)

6.2 Internets spårbara historik

Under intervjuerna framkom det att samtliga deltagare var påverkade av den nya teknologin, som bidragit till internets spårbara historik, i förhållande till sin destruktiva relation. Alla

deltagare gjorde större eller mindre anpassningar utifrån det. Temat är uppdelat i tre rubriker som behandlar olika ingångar i ämnet.

“I: Men du tänkte ändå att även om jag döljer historiken så kan han komma åt det...

Eller?

D: Ja. Och det vet jag ju, jag vet ju själv hur man gör det så.”

(Deltagare 3)

6.2.1 Upplevda erfarenheter av internets spårbara historik

Detta undertema innefattar två olika typer av erfarenheter av vad de upplevt under relationen kopplat till internets spårbara historik. Dels erfarenheter av att partnern har kartlagt deras aktivitet på internet och sociala medier och dels erfarenheten av riktad kommunikation. Erfarenheten av riktad kommunikation och reklam kan tänkas bidra med en medvetenhet om internets spårbara historik, och är därav relevant för det framträdande temat.

Under temat *Deltagarnas användande* citeras en deltagare som blivit kontrollerad genom Snapchats kartfunktion, som visar var användaren befinner sig. Det är givetvis också en erfarenhet av hur möjligheten att bli spårad via internet eller sociala medier kan ta form. Ett framträdande tema under intervjuerna var exempel på hur deltagarna erfarit olika typer av kartläggning av deras aktivitet på internet och sociala medier.

“(..) för jag gick ju in då för jag visste ju att nån gång hade han ju varit inne och bara titta vem är det här som du skriver till?” (Deltagare 4)

En annan deltagare uttryckte sig såhär när intervjuaren frågade om hur hon upplevt att partnerns kontroll tog sig uttryck:

“Alltså han kollade ju vad jag sökte på och sådär..” (Deltagare 1)

En av deltagarna exemplifierade sina erfarenheter av internets spårbara historik genom att berätta att hennes partner både spårade hennes historik samt hade starka åsikter om den. Hon gav exempel på högst normala sökningar som partnern mött med starkt ifrågasättande och

aggression, dock återges inte dessa specifika exempel i resultatdelen på grund av att inte riskera att avslöja något om deltagarens identitet.

“Så var det ju även på min tid, liksom, att han gick in och kollade historiken och det blev ett jävla liv om man hade kollat på något som inte föll honom i smaken.”

(Deltagare 8)

Deltagarna berättade också om erfarenheter av internets spårbara historik i form av riktad kommunikation och reklam.

“Ja, gud! Asså såhär, på facebook också, alltså jag har ju en * och ibland om jag söker på.. alltså ska köpa saker till min * så är det bara reklam för såhär tusen olika *butiker liksom det är ju det enda som syns.” (Deltagare 7)

En annan deltagare noterar på grund av den relation hon befunnit sig i än idag hur ens närvaro på internet ständigt lämnar spår.

“Det jag har observerat när man har suttit och sökt på olika saker, det är ju liksom att det typ kan komma upp på Google och så vidare, då kommer ju förslagen ofta ifrån mitt.. Alltså om jag söker på att köpa ny * så kommer det ju ganska omgående förslag som är i min närhet. Alltså att hemsidorna där jag kan köpa * är i närheten där jag bor vilket jag... Vilket är ganska märkligt. Jag noterar ju allt sånt...” (Deltagare 8)

Deltagarna behövde inte ha någon förkunskap i form av studier eller relaterat jobb för att ha upplevt hur algoritmsystemet och cookies på internet fungerar. En deltagare berättade om obehaget hon känner inför den personifierade reklamen i hennes vardag.

“(.) sen är jag ju lite, jag tycker allt sånt är lite obehagligt, att söker du någonting på nätet så helt plötsligt kommer det en annons. Jag tycker sånt är lite läskigt.”

(Deltagare 2)

6.2.2 Anpassning utifrån internets spårbara historik

Baserat på den kontroll deltagarnas partner hade, i kombination med de erfarenheter de upplevt, uttryckte samtliga att de i ett eller flera sammanhang behövt anpassa sig och sin närvaro på internet och sociala medier.

Ena deltagaren gjorde medvetna val och överväganden om vad hon söker efter eller gjorde på vilken enhet. Hon och hennes partner delade dator vilket gjorde att hon undvek att använda den i vissa sammanhang.

I: Om du hade velat söka hjälp, hade du vågat googla då typ någonting som är relaterat till det då?

D: Ja men bara på min telefon inte på hemdatorn för han är väldigt hightech så han kan ju allt sånt där. Men på telefonen skulle jag vågat det. Men jag var ju också noga med att jag sökte inget på vår hemdator utan var det något var det bara på min privata telefon. (..)

I: Tänkte du att om du sökte på hemdatorn så skulle han se det?

D: Ja då (vid användande av gemensam dator) kan han se det även om man raderar kakor⁴ och sånt, han är väldigt intresserad så det är ingen idé att ens försöka (dölja historik).” (Deltagare 4)

Ännu en deltagare berättar om en liknande anpassning när hon fick frågan om hon hade kunnat söka på något relaterat till hennes utsatta situation.

“Inte på min mobil och inte på min asså bärbara. Eh, jag bara tänker jag läser på universitet så jag hade kollat på universitetsdatorn. (..) jag hade inte valt mina egna enheter eller vad man skall kalla det för.” (Deltagare 3)

En annan typ av anpassning, för att våga söka på något relaterat till den utsatta situationen, var att medvetet radera historiken.

---

⁴ I föreliggande studie används ordet *cookies* för att beskriva det som deltagaren här benämner som *kakor*.

D: Ja det hade nog jag gjort (vågat) men jag hade ju vart noga med att ta bort det.

I: Aa...

D: Så att han inte skulle se det.

I: Och då menar du alltså stänga ner fönstret typ eller...

D: Radera historiken liksom. Ehm tror jag. (Deltagare 2)

En annan deltagare berättade att hon aktivt raderade sin historik, oavsett vad hon sökt på.

“Jag var ju såhär att jag raderade min historik även om det inte var något konstigt man hade sökt på.” (Deltagare 7)

Under intervjuerna framkom olika exempel på hur kvinnorna anpassat sig utifrån upplevda erfarenheter alternativt från medvetenheten om internets spårbarhet. Det tar sig uttryck på olika sätt och i olika grad, men det är uppenbart att de reflekterat runt det och aktivt i förebyggande syfte ändrat sitt agerande och närvaro på internet och sociala medier.

“Då när man vet att han kan, med sina möjligheter, gräva fram allting blev jag mycket noggrannare med att jag bytte lösenord ofta. Och jag hade så jag ser vem som loggar in och att det bara var en öppen session överallt för att se till att det bara var jag som var där inne.” (Deltagare 4)

Deltagarna mindes tydligt hur de på olika sätt anpassade sin medieanvändning och gav flera exempel. En av deltagarna berättade om hur hon systematiskt raderade historik och meddelanden som på något sätt kunde uppröra hennes partner.

“Då började jag radera alla meddelanden som han på något sätt kunde bli irriterad av”. (Deltagare 2)

Många sociala medier tillgängliggör för andra användare att se när du är online. Detta fenomen problematiserades av en deltagare som beskrev hur hennes partner ständigt frågade henne varför hon var online och vem hon chattade med.

“Och då slutade jag använda Facebook just också eftersom han hela tiden satt där och tittade när jag var online.” (Deltagare 4)

I och med detta anpassade hon sig i den mån att hon helt slutade använda de plattformar där onlinestatus visas. Ytterligare ett slående exempel på anpassning berättade en annan deltagare om då hon vidtog försiktighetsåtgärder för att undvika diskussioner om sin aktivitet på internet och sociala medier.

“Asså man har ju alltid, man gör ju såna här försiktighetsåtgärder typ. Eller såhär, tar bort saker som kan bli jobbigt, för sig själv då.”

I: “Som typ ens egen historik på nätet, alltså vad man har varit inne på?”

D: “Ja. Exakt.” (Deltagare 7)

Ena deltagaren sa vid en första fråga kring sitt användande på sociala medier och internet att hon inte känt sig begränsad under tiden hon befann sig i relationen. Dock uttrycker hon längre fram i intervjun situationer och sammanhang där hon uppenbart varit begränsad på grund av internets spårbara historik.

“Sån här grej typ som att inte vet jag kolla på porr det tänkte jag men gud det kan han se i min historik även om jag tar bort den så går det att hitta den. Och bara det här att jag skulle ha min egen sexualitet, det fanns ju inte. (..) men just kring min sexualitet där tänkte jag jättemycket på att det spelar ingen roll om jag tar bort historiken..”
(Deltagare 3)

En annan deltagare säger:

I: Skulle du säga att ditt beteende blev direkt påverkat av att du reflekterade över den här spårbarheten?

D: Aa asså det är ju främst att jag inte tog kontakt med folk på samma sätt.

(Deltagare 1)

Vidare berörde en annan deltagare problemet om någon skrev till henne och meddelandet kom upp som en notis. Detta hade hänt ett flertal gånger och hennes partner var mycket svartsjuk så hon ville undvika att han såg om någon skrev till henne, trots att hon varken startat eller svarat i konversationen. Hon gjorde en aktiv anpassning genom att stänga av appen Messengers⁵ notiser.

“Det var jag ju stressad över, om man fick ett meddelande, sen när jag lärde mig hur man kunde stänga av sånt så att det inte kom så kändes det lugnare.” (Deltagare 6)

Det är inte bara under relationens gång kvinnorna behöver tänka på att deras närvaro på internet lämnar spår och anpassa sitt användande utifrån det. En av kvinnorna berättade:

“Och jag har ju en väninna som är vän med delar av hans familj så att jag får ju alltid tänka på vad jag skriver om jag skriver till henne till exempel eller alltid tänka på vad jag lägger upp för bilder, så att det inte går att känna igen någon, vart det är (geografisk plats) och sådana saker.” (Deltagare 5)

6.3 Internet som plattform

När deltagarna uppmuntrades att resonera om internet som plattform för att nå utsatta kvinnor framträdde tankar om både risker och möjligheter. Dessa presenteras som underteman här. Deltagarna tar upp såväl egna exempel och minnen som mer generella resonemang utifrån deras erfarenheter.

6.3.1 Risker

Även om den nya teknologin möjliggör personligt riktad kommunikation är citatet nedan slående för hur svårt det är när den tänkta mottagaren är i en komplex tillvaro. Sändaren vet inte vem som nås och det menar den citerade deltagaren är en risk för en person som är i den situationen hon varit i.

---

⁵ Facebooks egna chattfunktion

“(..) Nej, det är det ju inte, nä. Risken att man når honom hade varit större än att man når mig det kan jag ju säga.” (Deltagare 8)

Intervjuaren och deltagaren diskuterade här partners mediekunnighet och dess påverkan på den utsattes upplevda trygghet att röra sig på internet. Deltagaren beskrev att det är en risk hon aldrig skulle tagit och problematiserar internet som plattform för att nå utsatta kvinnor. Även om partnern inte har påvisad kunskap så existerar den befintliga möjligheten att spåra historik.

“Ja alltså, jag kan ju bara tala för mig själv men jag själv, jag skulle ta det säkra före det osäkra. Jag skulle inte vara ute på de sidorna (hemsidor som berör hennes utsatta situation), alltså inte ens ifall jag liksom med säkerhet visste att han fattar ingenting om datorer så skulle jag ändå inte.. För jag tänker såhär: vill han verkligen ta reda på vad jag gjort på nätet, då kontaktar han någon som hjälper honom med det. Jag tror att mycket handlar om viljan att göra ondo liksom hos förövaren. Jag skulle inte våga det och jag tror nog att ganska många kvinnor i min situation skulle tänka likadant, man vågar inte riskera någonting liksom.” (Deltagare 5)

En av deltagarna menade att kunskapsklyftor om internet och teknologi kan göra den med mindre kunskap sårbar. Om personen i fråga dessutom lever i en relation innehållande våld blir denna sårbarhet påtaglig.

“Och man själv kan inte så mycket. Då blir det en sårbarhet när man inte känner till eller vet.” (Deltagare 4)

Deltagaren ansåg att internet som plattform för kommunikation riktad till kvinnor i våldsrelationer eller andra utsatta är problematiskt.

“Jag tänker att inte något på internet, för då vet jag att han hade ju säkert sett det.” (Deltagare 4)

Hon berättade att en förutsättning för att hon skulle våga klicka på någon länk eller annan internetbaserad information hade varit att det tydligt framgick att den inte var spårbar. Vid diskussionen om internet som plattform för riktad kommunikation sa en av deltagarna att hon upplevde riktad reklam som negativt eftersom det är ett kvitto på att hon tidigare sökt på något relaterbart. Speciellt om den riktade kommunikationen berörde hennes situation.

“D: Om jag var kvar i min relation och fick upp det (något relaterat) skulle jag tycka gud vad obehagligt att få upp den riktade reklamen. För det första. För att... Det betyder att jag redan har sökt på det.”

I: “Skulle det vara obehagligt för, bara så jag uppfattar dig rätt, för att din partner skulle kunna se det?”

D: “Ja, exakt.” (Deltagare 7)

Samma deltagare sa att hon skulle vilja ha haft en uttryckt garanti för att en riktad annons inte bidrog till att fler liknande annonser kom upp om hon tryckte på länken. När det inte fanns och den riktade kommunikationen berörde våld i nära relationer, eller något annat hon inte ville att hennes partner skulle se, avstod hon från att klicka på eventuella länkar eller hemsidor. Hon menade att det skulle vara bättre med en fysisk plats att ta sig till, för då finns inga bevis.

I: “Så det är den känslan man har, att det finns bevis om man rör sig på internet?”

D: “Ja, det är det, nog.” (Deltagare 7)

Deltagarna uppmuntrades att fundera över internets spårbara historik utifrån de erfarenheter som de berättat om. En deltagare berättade om känslan av att allt finns kvar på internet och menade att hon trodde att fler har den känslan, och att den skapar obehag inför internet.

“Nej men jag tror att fler börjar reflektera över att det finns där någonstans i cybervärlden. Det försvinner ju inte bara helt.” (Deltagare 4)

En annan deltagare reflekterar på liknande sätt:

“Jag tror att man är medveten om att allt finns där för all evighet även om man själv inte tror det.” (Deltagare 8)

Några av deltagarna berörde att internets nya kommunikationsmöjligheter just kan vara det, möjligheter, i ett större sammanhang. Men när det kommer till att använda internet som plattform för att nå kvinnor som lever i en destruktiv relation menade de att det snarare är en begränsning, på grund av att ens aktivitet lämnar spår.

“Mm.. jaa. Inte för en vanlig människa utan för nån som är i ett destruktiv förhållande tror jag nog det kan vara en begränsning.” (Deltagare 1)

En av deltagarna menar att det finns stora risker för kvinnor i den situationen hon själv befunnit sig i när det kommer till internet som plattform för att få kvinnor i destruktiva relationer att interagera med information och hjälp.

“(.) men att gå via nätet som är spårbart och där han liksom kan logga in på datorn och se vad jag har pysslat med under dagen, det är ju livsfarligt.” (Deltagare 5)

Flera av deltagarna uttryckte att det är problematiskt med internet för kvinnor som är utsatta för våld i nära relationer. Kombinationen av partners kontroll och internets spårbara historik gör internet till en problematisk plattform.

“Nej alltså jag tycker det är så himla svårt ämne, överhuvudtaget, det är så svårt att veta hur man skall kunna skapa en, nån om man säger kanal för kvinnor som lever såhär. Hur de skall kunna... för jag tror ju inte på en internetbaserad användningskampanj. Eh, jag tror inte att så många kvinnor skulle våga använda den faktiskt.” (Deltagare 2)

Även om det kan tänkas vara långsökt att tro att ens partner skulle försöka komma åt raderad historik, som ena deltagaren har erfarenhet av är möjligt, så menar hon att det är en risk som inte går att ta.

“Det kanske är lite överkill och aa... Mitt ex han kanske aldrig hade gjort sig besväret att ta upp borttagen historik men känslan av att han kan det är ju starkare än att man faktiskt resonerar kring kan han det här.” (Deltagare 3)

När en deltagare berättar om hur hon regelbundet kommer i kontakt med hur hennes närvaro på internet lämnar spår och hur relevant kommunikation riktas till henne frågar intervjuaren om potentiella risker med det, utifrån att partnern också kan tänkas komma i kontakt med denna typ av riktad kommunikation. Hon reflekterar runt risken i och med att en kontrollerande partner ofta ligger steget före.

“Också att data överhuvudtaget.. Alltså, en våldsverkare ligger ju ofta steget före när det kommer till såna saker, att gå in och kontrollera vad partnern har sökt på... Sedan kan ju det sluta hursomhelst, liksom..” (Deltagare 8)

6.3.2 Möjligheter

Samtliga av deltagarna berättade om att de befann sig i en förnekelseprocess under tiden då de var i den destruktiva relationen och såg sig inte som utsatta. Flera av dem uttrycker att de inte identifierar sig med det klassiska brottsoffret som framförallt traditionell media framställer.

“Nej, det är så långt bort. Det är så generaliserat på nått sätt. ”Brottsoffer” det är ju inte jag, jag har ju inte blivit nedslagen av en idiot på gatan så. Och liksom svag kvinna som inte kan säga nej till sin man, det är ju inte jag.” (Deltagare 3)

En av deltagarna berättade att hon än idag, trots insikt om att hon varit offer för våld i nära relationer, inte kan identifiera sig med mediebilderna.

*“Men mediebilden överlag ser jag än idag ingen gemensamhet med överhuvudtaget.”
(Deltagare 3)*

Flera av deltagarna berörde att det var svårt att inse att de behövde hjälp under tiden de befann sig i relationen.

“Jag tyckte aldrig att jag behövde hjälp så jag sökte aldrig på det.” (Deltagare 1)

Deltagarna berörde på olika sätt att de “skyddat sin världsbild” under tiden de befann sig i relationen. De hade inte velat erkänna inför sig själva vad de var utsatta för, vilket påverkade deras mottaglighet negativt.

“...annars tror jag det var mycket i mitt huvud att jag inte ville erkänna för mig själv att jag inte sökte på hur kommer man ur ett sådant förhållande.” (Deltagare 1)

Ett tema som trätt fram under intervjuerna berör internet och sociala mediars positiva effekt och starka påverkan på denna förnekelseprocess. Flera av deltagarna reflekterar runt att det viktigaste för att ta sig ur förnekelseprocessen har varit, eller hade varit, att ta del av personliga berättelser av någon som befunnit sig i samma sits för att kunna identifiera sig med den personens berättelse. En deltagare berättade om ett instagramkonto hon börjat följa när hennes partner var utomlands som haft stor påverkan på henne och processen att bryta upp ifrån sin partner. Instagramkontot drevs av en privatperson som själv levt i en destruktiv relation och delade med sig av sina erfarenheter.

*“Och där kunde jag känna igen mig i typ allt och bara såhär det skulle kunna vara jag som hade skrivit det här. Och då får man ju typ upp ögonen lite för att när man är i det så är man så... Det är det här som är så svårt att förklara, man vet att det inte är bra men man fattar ändå inte.. asså såhär, hur dåligt det är eller att det är fel.”
(Deltagare 7)*

En av deltagarna som reflekterade runt att mediebilderna av ett brottsoffer var svår att identifiera sig med fick frågan om hon tror att en privatpersons egna berättelser och erfarenheter hade varit hjälpsam.

“Det tror jag, och absolut om en vanlig tjej hade suttit såhär och berättat om sig själv och om hur hon, eller han, har det i sitt förhållande. Det hade jag absolut tror jag förlikat mig med att jag var utsatt.” (Deltagare 3)

Flera av deltagarna menade att identifikation med någons personliga berättelse som liknade hennes potentiellt hade kunnat leda till att hon snabbare kom till insikt. Såhär berättar en av deltagarna.

“Hade jag då läst nånting som jag känt igen mig i så hade det nog öppnat mina ögon lite mer.” (Deltagare 2)

Vidare berättades också.

”Jag personligen hade blivit mer påverkad av en historia jag kan relatera till. (...) någonting man kan känna igen sig i, det blir som anonyma tips liksom hur man skall göra. Det hade nog gett mig mera mod.” (Deltagare 3)

7. Analys

I nedanstående analysdel kopplas studiens resultat samman med tidigare forskning och studiens teoretiska ramverk.

Studiens syfte är att undersöka om och i så fall hur internets spårbara historik påverkar en utsatt grupps närvaro och aktivitet på internet och sociala medier. Vidare ämnar studien att belysa risker och möjligheter med internet som plattform för att nå kvinnor som lever i våldsrelationer.

Resultaten från de kvalitativa semistrukturerade intervjuerna med kvinnor som levt i våldsrelationer presenterades i tre teman, *Deltagarnas användande*, *Internets spårbara historik* och *Internet som plattform*. Samtliga huvudteman har underteman som presenterades i resultatkapitlet. I detta kapitel kommer resultatet att analyseras och besvara studiens frågeställningar.

7.1 Hur resonerar intervjupersonerna kring sitt användande av internet och sociala medier under tiden de befann sig i relationen?

Tiago och Veríssimo (2014) tar utgångspunkt i att det inte längre är en fråga om människor närvarar på internet och sociala medier. Frågan är nu istället var de närvarar och varför de närvarar just där (Tiago & Veríssimo, 2014). Internet och sociala medier var en central del av de flesta deltagarnas liv under tiden de befann sig i den destruktiva relationen, men deras närvaro och aktivitet var hårt kontrollerad på grund av relationen de befann sig i. Det går till och med att utläsa att partnern många gånger var svaret på Tiago och Veríssimos fråga om var deltagarna närvarade och varför.

Deltagarna reflekterade över att vissa funktioner varit problematiska för dem. Snapchats kartfunktion, vars huvudsakliga syfte är att verka för att möjliggöra social interaktion, användes exempelvis som kontrollverktyg över en av deltagarna. Partnern kunde genom funktionen kontrollera vart hon befann sig och förhöra henne om platser hon besökt.

Två olika typer av kontrollaspekter utkristalliserade sig under intervjuerna kopplat till deltagarnas möjlighet till närvaro på internet och sociala medier. Den *faktiska/fysiska kontrollen* av enheter och konton och den *upplevda/psykiska kontrollen*, det vill säga känslan av att vara kontrollerad och den isolering det medförde.

Den faktiska kontrollen tar sig uttryck i deltagarnas begränsning att använda sina enheter och konton på grund av partners maktutövande. Flera av deltagarna berättade om hur partnern haft full kontroll och insyn när det kom till deras närvaro på internet och sociala medier. Dessutom var detta något de ansåg gick att utgå ifrån när det handlade om kvinnor som lever i våldsrelationer. Det gick, enligt deltagarna, att se snarare som en regel än ett undantag. Partnern kunde genom sin kontroll över enheter och konton minimera deltagarnas möjlighet att "interagera med omvärlden" i form av bestämmelser om vem de fick kontakta och inte, vad de fick söka på och var de fick närvara. En av deltagarna berättade att hennes partner tog ifrån henne telefonen i försök att kontrollera och begränsa hennes interaktionsmöjligheter.

Framträdande inom Foucaults teori om makt och maktutövande är just begränsningen av tid, rum och rörelser som leder till isolering och foglighet (Nilsson & Roddy, 2008). Denna typ av maktutövande kommer igen i deltagarnas reflektioner om deras användning och närvaro på internet och sociala medier under tiden de befann sig i relationen. Partnern kunde utöva faktisk kontroll både genom att frånta deltagarna deras möjligheter att använda internet och sociala medier men också genom att använda sin närvaro som ytterligare ett kontrollverktyg.

Det som är centralt i deltagarnas reflektioner är den normalisering partnern skapade, och deltagaren upplevde, av maktutövandet. En av deltagarna berättade att hon kunde se partners ständiga kontroll över hennes närvaro på internet och sociala medier som en omtanke. Flera av deltagarna berättade hur de då, när de befann sig i relationen, inte ansåg att partners förhör, frågor och vilja att ha full insyn och kontroll var något konstigt. Foucault menar att det är viktigt att se maktutövande som ett ständigt förlopp och inte bara ett slutresultat. Det ständiga förloppet präglas bland annat av en normaliseringsprocess, vilket tydligt går att urskilja i deltagarnas berättelser om hur de under tiden de befann sig i relationen inte alltid kunde se den maktutövning de var utsatta för (Nilsson & Roddy, 2008). Vidare menar Foucault att denna normaliseringsprocess ytterligare möjliggör maktutövning, som leder till foglighet och disciplin, och därmed kommer åt människans hela väsen (Foucault, 2001).

Detta framträder så tydligt att det är av värde att återcitera en deltagare från resultatdelen.

“Det är som att man har två personligheter. Sin riktiga, och sen den man är i sitt förhållande. Den anpassade, alltså den uppfostrade delen av ens personlighet.”

Flera av deltagarna upplevde att de var betydligt mer fria och aktiva i sin närvaro på internet och sociala medier idag jämfört med när de levde i relationen. De hade dock svårigheter att identifiera om det berodde på partners direkta eller indirekta maktutövande, som förklaras genom citatet ovan. Många av deltagarna berörde ämnet, att hela deras personlighet var avskalad under denna period och därmed också deras möjligheter till att uttrycka sig, interagera och närvara på internet och sociala medier. Även det går starkt att knyta an till Foucaults tankar om att maktutövandet är som mest effektivt när krafterna bakom det är dolt (Nilsson & Roddy, 2008).

För att sammanfattningsvis konkret koppla an till frågeställningen så har samtliga deltagare upplevt att partnern hade stor påverkan på deras närvaro och aktivitet på internet och sociala medier. Det tog sig främst uttryck i att deras möjlighet att ta del av information och interagera med omvärlden begränsades.

7.2 Hur reflekterar intervjupersonerna över internets spårbara historik?

Denna frågeställning behandlar hur deltagarna resonerat kring internets spårbara historik och rör såväl upplevda erfarenheter som anpassningar de gjort. Det är av stort intresse att samtliga deltagare var medvetna om internets spårbarhet genom sina egna erfarenheter.

Det mest framträdande vad gäller deras resonemang var att den spårbara historiken skapar en obehagskänsla. De belyser att de levde med känslan av att allt de gjort på internet går att hitta. Flera av deltagarna lyfte tillfällena då de varit med om personlig reklam och i samband med det upplevt obehag. En av deltagarna pratade om att hon efter att ha sökt på produkter på nätet överöstes av relaterade annonser kopplat till samma typ av produkt vilket hon upplevde obehagligt. Obehaget som infinner sig hos deltagarna går i linje med den oro som människor känner över internets spårbara historik. I en studie från USA anser över två tredjedelar av deltagarna att det inte är okej med personligt riktad reklam eftersom det bygger på att du spårats och lästs av, något majoriteten ställer sig emot (Gervais, 2014).

En deltagare berättade att hon på grund av att hon lever under skyddad identitet är extra observant på vad den personifierade reklamen tar fram för uppgifter om henne. Hon lever på

hemlig ort och finner ett stort obehag i att hon får upp reklam som är kopplat till den fysiska plats hon befinner sig på, något hon aldrig själv angett. Denna upplevelse stämmer överens med den problematisering Gervais gör. Han problematiserar det faktum att trots att användaren ger ut minimal eller ingen information om sig själv så kan spåren på internet avslöja användarens identitet och ageranden (Gervais, 2014:28). Bergmejo betraktar användarna av sociala medier som konsumenter i och med att de betalar för tjänsten, medvetet eller omedvetet, genom sina personuppgifter (Bergmejo, 2009). Detta behöver inte nödvändigtvis vara problematiskt, enligt Pierson, så länge användaren förstår villkoren. Det problematiska är dock att användaren sällan är medveten om villkoren, vilket går att betrakta i det aktuella exemplet där deltagaren väljer att inte lämna ifrån sig någon information men trots det upplever sig avslöjad (Pierson 2012).

Känslan av starkt obehag går i linje med den kritik som riktas mot personlig reklam. Kritikerna menar att integritetsintrånget som görs genom att rörelser på internet spåras och sedan används för att rikta information till specifika individer skapar en obehagskänsla, något som i allra högsta grad bekräftas i föreliggande studie (Yu & Code, 2009).

Resultatet visar att det obehag deltagarna berör kring internets spårbara historik inte stannar vid en känsla, utan också ageranden i form av faktisk anpassning. Anpassningen deltagarna berättade om tog sig uttryck på mer eller mindre omfattande vis. De tog upp exempel på att aktivt radera historik i försök att ”dölja spår”, använda enheter på offentliga platser som inte kunde kopplas till deras identitet eller sluta använda appar som blev problematiska på grund av spårbar aktivitet. Allt detta är tydliga tecken på upplevt integritetsintrång vars konsekvenser kan bli allvarliga på grund av deltagarnas utsatta situation under tiden de befann sig i relationen.

Anpassningen utifrån erfarenheterna av internets spårbara historik går att se som försök att återfå kontroll över sin integritet och undvika det upplevda intrånget. Denna anpassning berör Pierson när han lyfter tre grundläggande aspekter för att ha möjlighet och vilja att ta del av information på sociala medier. Mediekunskap är en av tre aspekter som krävs, vilket samtliga deltagare besitter. Desto mer komplext blir de följande två grundläggande krav som krävs för att vilja, kunna närvara och ta del av information; inkludering och integritet (Pierson 2012).

Inkludering handlar om att det inte finns en garanterad länk mellan sociala medier och

användarbefogenhet då alla inte kan, vill eller tillåts engagera sig och delta via digital media (Pierson 2012). Det går tydligt att utläsa i deltagarnas resonemang runt internets spårbara historik att detta varit mycket problematiskt för dem. Deras anpassning för att undvika det gör att de exkluderas även om gränserna blir flytande mellan en ovilja att närvara och en begränsning att tillåtas närvara. Detta på grund av att det är partnern som ger upphov till oviljan att närvara och ta del av information på internet och sociala medier. Oavsett bakomliggande faktor så framträder det i deltagarnas resonemang att de är, vad Pierson skulle kategoriserat dem som, exkluderade.

Vad gäller integritetsaspekten berörs den både genom deltagarnas uttalade oro och upplevda integritetsintrång men också genom deras försök att återfå kontroll genom anpassningar. Pierson tar upp att användarnas egen medvetenhet och möjlighet att göra sekretessåtgärder runt sin aktivitet påverkar känslan av att bibehålla sin integritet på sociala medier (Pierson 2012). Dessa sekretessåtgärder återfinns inte i deltagarnas svar utan istället framträder det att de genom anpassning exkluderas i sin medieanvändning. Detta kan tänkas bero på att deltagarnas resonemang om internets spårbara historik genomsyras av att *allt ändå är möjligt att spåra*.

Deras starka känsla av obehag inför den möjliga spårbarheten består till den nivå att de på olika sätt istället exkluderas från att ta del av information på internet och sociala medier. Detta är inte unikt för deltagarna som grupp, forskning från 2017 om svenskarnas internetvanor visar att över hälften av studiens deltagare upplever oro inför personifiering på internet (Davidsson & Thoresson, 2017). Dock kan den föreliggande studiens deltagare tänkas ha upplevt denna oro extra starkt i och med deras utsatta situation vilket de också kan tänkas ha gemensamt med andra utsatta grupper. Att deras resonemang präglas av känslan att allt är spårbart så till den grad att det påverkar deras medieanvändning bekräftar att deltagarna upplever det som Gervais påstår; all aktivitet på internet lämnar spår och är därmed spårbart (Gervais, 2014).

Hur deltagarna berättade om sin möjlighet att ta del av innehållet på internet och sociala medier bekräftar den nätverkande individualism som Pierson talar om. Precis som han säger är det varje individ som själv bestämmer vad som ska släppas in i ens nätverk/sfär, någonting som inte avsändaren kan bestämma kommer att ske (Pierson 2012). Eftersom kvinnorna i studien känner sig kontrollerade är det ytterligare ett led i vem som bestämmer vad som blir tillgängligt för dem, nämligen den destruktiva partnern. Därför kan avsändaren inte motivera

med att det ligger i den tänkta målgruppens intresse att ta del av viss kommunikation då de i sammanhanget inte rör över sitt eget nätverk.

Precis som Pierson tar upp innebär den ökade individuella kontrollen också ett ökat ansvar för vilka konsekvenser som kan följa (Pierson 2012). Deltagarna i studien uttryckte att alla klick och sökningar på internet och sociala medier tolkades som ett aktivt val från dem, något de kunde behöva stå till svar förs vid ett senare tillfälle. Om de istället fått information på arbetsplatsen eller i skolan hade de inte själva behövt försvara det då de bara infann sig på platsen när informationen kom.

Redan 1998 problematiserade Mayer-Schönberg cookies och menade att de har potential att i en enorm takt avslöja information om internetanvändaren som strider mot lagar om personuppgiftsskydd (Mayer-Schönberg, 1998). Studiens resultat visar att detta hot mot personuppgiftsskydd nu inte bara diskuteras på forskarnivå, utan är allmängiltigt hos internetanvändare utan krav på förförståelse eller kunskap. Denna allmängiltiga medvetenhet visar tidigare forskning skapar obehag för de flesta. Men för kvinnor som lever i våldsrelationer läggs ytterligare en medvetenhet till; att internets spårbara historik kan få allvarliga konsekvenser.

För att konkret knyta an till frågeställningen så framträder det i resultatet att deltagarna är medvetna om internets spårbara historik och att de upplever ett obehag kopplat till den. Medvetenheten kommer av egna erfarenheter, oberoende kunskap eller förförståelse för cookies och algoritmer. Då samtliga haft en kontrollerande partner resonerar de också kring de många erfarenheter och anpassningar de gjort just på grund av spårbarheten.

7.3 Hur resonerar intervjupersonerna kring risker och möjligheter vad gäller internet som plattform för att informera och nå utsatta kvinnor?

Det framgick tydligt i intervjuerna att deltagarna levde med en känsla av att allt på internet fanns lagrat för någon annan att ta del av. Denna tanke skapar en tydlig känsla av obehag för internet som plattform. Deltagarna reflekterade också kring att det är en allmängiltig uppfattning, inte minst hos dem som lever i en utsatt tillvaro.

Genom en deltagares upplevda oro och ordval "sårbarhet" relaterat till att hon hade mindre teknisk kunskap än sin partner gick det vid en första anblick att tro att mediekunskapen är avgörande för den utsattes upplevelse. Detta tema återkom

sedan i flera intervjuer men ur olika infallsvinklar, vilket gör att det är nödvändigt att problematisera bilden av att den utsattes tekniska kunskap och mediekunskap är av betydelse för hur trygg denna känner sig.

Några av deltagarna menade att deras upplevda mindre kunskap utgjorde en risk och påverkade hur fritt de vågade röra sig på internet och sociala medier. Då på grund av att de inte är insatta i hur enkelt eller svårt det är att komma åt historik och i vilken utsträckning historik och information går att spåra av deras partner. Pierson berör att det kan vara en begränsning att ha brist på digital mediekunskap, men då utifrån att det begränsar ens möjlighet att använda enheter och närvara på olika plattformar, men deltagarna problematiserade bristande kunskap i relation till att inte ha kontroll över vad som gick att spåra och på vilket sätt (Pierson 2012).

En annan deltagare uttryckte istället en hypotes om att de som inte är insatta i tekniken istället är lyckligt ovetandes om vad en partner skulle kunna komma åt eller hur enkelt det är. Samma person menade att med kunskap kommer också en stor oro då medvetenheten för att allt faktiskt lagras någonstans finns.

En tredje reflektion kring mediekunskap som framkom under intervjuerna var att kunskap och insatthet i ämnet ger en kontroll och ett perspektiv på vad ens partner har möjlighet att göra. Av samtliga deltagares resonemang går det inte att se någon koppling mellan mediekunskap hos den utsatta och begränsning i att röra sig på internet och sociala medier, utan den upplevda graden av begränsning verkar snarare bero på en subjektiv bedömning och känsla kring den kunskap deltagarna besitter.

En annan aspekt av mediekunskap som verkar vara mer sammankopplad med känslan av att vara otrygg är den vad gäller hur väl deltagarna visste eller trodde att deras partner besatt mediekunnighet. De deltagare som med säkerhet visste att deras partner var tekniskt duktig och kunde spåra historik, likt deltagaren som i inledningen till stycket upplevde sig sårbar i situationen, var väldigt otrygga när de rörde sig på internet. Men även de kvinnor som inte lever med en mediekunnig partner uttryckte en stor oro.

Cismaru, Jensen och Lavack skriver i sin artikel från 2010 hur kampanjer från myndigheter, på grund av sin ofta begränsade budget, saknar teori och formell forskning om optimalt utförande samt formell forskning om målgruppen. Detta trots att målgruppskänedom prioriteras högt i kommersiella sammanhang där de ekonomiska resurserna är större (Cismaru, Jensen & Lavack, 2010).

I resultatet är deltagarnas oro över internet som plattform för att nå utsatta kvinnor centralt. Deltagarna använde bland annat ord som *livsfarligt* relaterat till sin medvetenhet om att allt på internet på något sätt lagras, och därmed kan spåras. När de under intervjuerna uppmuntrades att reflektera kring internets möjligheter och risker för att nå kvinnor som lever i samma situation som de levde i framkom det att de tror att få vågar interagera med kommunikation som berör ens utsatta situation på internet.

Denna framträdande oro över att interagera med information relaterat till sin utsatta situation just på internet är anmärkningsvärt utifrån Rikspolisstyrelsen utformande av sin kampanj. För att åter citera ifrån deras slutredovisning:

“Navet i informationskampanjen har hela tiden varit informationssajten www.polisen.se/komtilloss. Där kan man i lugn och ro på egen hand läsa och lyssna för att fördjupa sin kunskap och på så sätt mobilisera inför en anmälan”
(Rikspolisstyrelsens slutredovisning, 2014:11).

Efter att ha tagit del av deltagarnas berättelser blir det tydligt hur Rikspolisstyrelsens vision med hemsidan, som använder sig av cookies, strider mot målgruppens möjligheter att ta del av den. Detta går att knyta an till bristande målgruppskänedom, som enligt Cismaru, Jensen och Lavack är vanligt förekommande i icke kommersiella kampanjer (Cismaru, Jensen & Lavack, 2010).

Dessutom tar deltagarna upp ytterligare en aspekt som också kan inkluderas i bristande målgruppskänedom. En av deltagarna säger uttalat att hennes partner hade större kontroll över hennes mobil och dator än vad hon själv hade, vilket gör att avsändaren inte har kontroll över vem mottagaren, vid riktad kommunikation, är i den här situationen. Detta berörs av flera deltagare, som menar att det är mer regel än undantag att en våldsverkare med högt kontrollbehov ofta ligger steget före. En av deltagarna säger ordagrant att det är större risk att en riktad kampanj hade nått hennes partner än henne, även om den riktades till hennes enheter. Även detta är en aspekt som bör beaktas i utformandet av en kampanj riktad mot denna typ av målgrupp. Av polisens kampanj att döma, som hade stor mobilisering på internet och sociala medier, har inte detta tagits hänsyn till. Ytterligare stärks även det av Cismaru, Jensen och Lavack tankar om att det saknas formell forskning om optimalt utförande och om

målgruppen i myndigheter- och ideella organisationers kampanjer (Cismaru, Jensen & Lavack, 2010).

Den förnekelseprocess som berörs under temat *Möjligheter* kan även den ses som en central aspekt av målgruppens gemensamma epitet, som bör tas hänsyn till i utformningen av kommunikation riktad mot dem. Samtliga deltagare i föreliggande studie berättade på olika sätt om hur de förnekat relationens destruktivitet till den grad att flera av dem inte ens förstått vidden av vad de varit utsatta för förrän de kommit ur relationen och partnerns våld. Dessutom anses mediebilderna av “ett offer” för våld i nära relationer vara svår att identifiera och förlika sig med.

Svårigheten att identifiera sig med mediebilderna av “ett offer för våld i nära relationer” kan förklaras genom *Kognitiv dissonanst teori*. Kvinnornas vetskap om att våld i nära relationer är fel samtidigt som de befinner sig i en sådan relation skapar dissonans som reduceras genom att avidentifiera sig med andra offer och därmed förneka sin utsatthet (Griffin, Ledbetter & Sparks, 2015). Våld i nära relationer präglas ofta av både kärlek och våld, vilket gör steget att lämna komplext (Ekström, 2014). Dessutom berättar flera av studiens deltagare om rädsla för att lämna på grund av rädsla för partnern. Om de skulle identifiera sig med mediebilderna av offer för våld i nära relationer skulle det genom Kognitiv dissonanst teori gå att anta att det skulle skapa ett obehagligt tillstånd av motstridiga beteenden och grundattityder.

1. Jag är offer för våld i nära relationer
2. Offer för våld i nära relationer borde lämna sin relation
3. Jag vågar, kan eller vill inte lämna min relation

Här blir vetskapen och beteenden motstridiga och skapar därmed dissonans. För att reducera dissonansen menar Festinger, grundare av teorin, att människan antingen måste ändra sitt beteende eller sin grundattityd. För deltagarna i studien verkade det under en lång tid vara en enklare utväg att ändra sin grundattityd, det vill säga att se det som de blev utsatta för som någonting som inte gör en till ett offer. Att ändra sitt beteende skulle för kvinnorna i studien betyda att antingen lämna relationen, vilket för dem kunde vara extremt problematiskt och farligt, eller avidentifiera sig med offerbilderna (Griffin, Ledbetter & Sparks, 2015).

Det som lyfts som en möjlighet med internet som plattform i detta avseende är att flertalet av deltagarna berättade om positiva erfarenheter av att ha tagit del av andras personliga berättelser rörande destruktiva relationer på internet och sociala medier. Dessa

historier, som de berättade att de kunnat identifiera sig med, hade hjälpt dem i processen att förstå sin utsatthet och därmed också i processen att lämna relationen. Några av deltagarna berättade att de aktivt undvikit budskap som var för explicita om våld i nära relationer, på grund av att de skapade obehag och hotade deras sanning om att tillvaron trots allt var okej, men att de tillät sig att ta till sig mer mjuka budskap ifrån personliga berättelser eller forumsdiskussioner på internet.

Både förnekelseprocessen som centralt och gemensamt fenomen för denna utsatta grupp och de positiva effekter som personliga berättelser ger genom att de kunnat identifiera sig med dem bekräftas av kärnan i Kognitiv Dissonansteori. Teorin beskriver hur människan reducerar sin ångest genom att förneka budskap som hotar hennes sanning, vilket kvinnorna bekräftar genom att berätta hur explicita budskap om våld i nära relationer fick dem att värja sig och skydda sin verklighet. Deltagarnas motstånd mot att identifiera sig med den typiska bilden av ett offer för våld i nära relationer bekräftas också av Kognitiv Dissonansteori. Teorin beskriver hur människan försvarar beteenden, i den föreliggande studiens fall att stanna i relationen, genom att förminska och avdramatisera budskap som tyder på något som strider mot beteendet. Genom att identifiera sig med att vara utsatt, i deltagarnas ögon “mediebilden av ett offer”, avväpnas försvarsmekanismen och människan måste möta sin ångest (Griffin, Ledbetter & Sparks, 2015). Att möta den ångesten för kvinnorna skulle innebära att de behövde lämna relationen, vilket anses riskfyllt. Samtliga deltagare i studien har dock lyckats lämna sin relation och några av dem tar upp just andras personliga berättelser, som de kommit över på internet och sociala medier, som effektiva i denna process.

Sammanfattningsvis går det att summera deltagarnas tankar om internet som plattform för att nå utsatta kvinnor med att det både finns risker och möjligheter. Utöver det som studiens tidigare forskning vidrört, att majoriteten upplever internets spårbara historik och riktad kommunikation som obehaglig och som ett integritetsintrång, så utgör detta en allvarlig risk för studiens deltagare på grund av deras utsatta situation. Denna risk är av största vikt att beakta vid kommunikationsinsatser riktade till denna grupp. Risken kan tolkas som tvådelad i sammanhanget: dels utgör en lyckad kommunikationsinsats, där kvinnan uppmärksammar och tar del av kommunikationen, på internet riktad mot denna grupp en faktisk risk ifall partnern lyckas spåra att kvinnan interagerat med den typen av information. Men av svaren på tidigare frågeställningar att döma så finns också en risk att kommunikationen aldrig ens når kvinnan,

antingen på grund av att hennes enheter är kontrollerade eller på grund av att hon inte vågar ta del av informationen.

Möjligheterna berörs i form av att kvinnorna ser internet som en enklare möjlighet att komma i kontakt med andras personliga berättelser. Detta resultat är något att beakta i framtagningen av kommunikationsinsatser då det säger något viktigt om vad kvinnor i en utsatt situation anser vara till hjälp.

8. Slutdiskussion

I denna avslutande del diskuteras det empiriska materialet som tidigare presenterats under resultat och analys utifrån vad den kan tänkas betyda och bidra med. Kapitlet behandlar också en reflektion om studiens utförande samt förslag på framtida forskning.

8.1 Slutsatser

Författarnas vision med studien var att skapa en djupare förståelse för en utsatt grupp vars möjligheter att närvara och ta del av information på internet och sociala medier kunde tänkas vara begränsad. Denna förståelse skapas genom deltagarnas egna ord och författarnas ämneskunskap som kopplas an till studiens teoretiska ramverk. Den djupare förståelsen kan i bästa fall ligga till grund för en välanpassad och en fungerande utformning av kommunikationsinsatser för att nå liknande grupper med hjälpresurser.

Studien antog en explorativ ansats och lät det väsentliga växa fram genom deltagarnas upplevelser och tankar. Författarnas förkunskap i ämnet medie- och kommunikationsvetenskap i kombination med att de tagit del av tidigare riktade kampanjer till denna målgrupp gjorde att det fanns tankar om att det kan finnas en problematik mellan de kommunikationsinsatser som riktas till utsatta grupper och målgruppens möjlighet att ta del av dem. Detta bekräftar studiens resultat.

Det mest framträdande resultatet att lyfta från studien var att samtliga kvinnor som deltog hade reflekterat över och påverkats av internets spårbara historik. Detta är en väsentlig del av målgruppskänedom, då detta visade sig påverka deltagarnas närvaro och aktivitet på internet och sociala medier i hög grad. Kvinnornas berättelser om hur maktutövandet de varit utsatta för tagit begränsande uttryck i deras närvaro på internet och sociala medier gör att det går att fastställa att denna målgrupp är komplex att nå. De besitter inte samma möjlighet att ta del av information och interagera med omvärlden på det självklara sättet som samhället utgår ifrån idag. Anledningen till detta kan tänkas vara mångfacetterad. De egna bedömda riskerna av att röra sig på internet bygger dels på medvetenheten som växer kring fenomenet spårbarhet på internet överlag men också på de många komplexa delarna som behöver tas hänsyn till i samlevnad med en destruktiv partner.

Oavsett bakomliggande orsak är kvinnornas begränsning en viktig kännedom om målgruppen som bör beaktas för att i större utsträckning kunna nå och hjälpa människor som

befinner sig i liknande situationer. Samtliga deltagare hade en klar uppfattning om att de inte var ensamma i sin begränsning utan att det går att anta att personer som lever i destruktiva relationer anpassar sig på liknande vis. Det går dessutom att tro att det är möjligt att tillskriva andra utsatta grupper gemensamma epitet med studiens deltagare.

Trots de gemensamma erfarenheter och upplevelser deltagarna delgett angående sin begränsning att ta del av information på internet och sociala medier görs det nätbaserade riktade kommunikationsinsatser till denna målgrupp. Något som tyder på att avsändaren inte har en djupgående kännedom och förståelse för målgruppen. Förhoppningen med studiens resultat är att myndigheter och organisationer som ämnar att nå utsatta grupper förstår värdet i att lägga resurser på att göra en utförlig målgruppsanalys. För vad är det värt att ha informativt, potentiellt hjälpsamt innehåll om det inte har möjlighet att nå fram?

En intressant aspekt vad gäller kvinnornas reflektioner är att de trots väldigt olika kunskap kring internet, sociala medier, teknik och kommunikation var medvetna om internets spårbara historik och anpassade sitt beteende utifrån den medvetenheten. Det tyder på att det inte krävs någon förkunskap för att bli begränsad genom sin medvetenhet annat än att ha rört sig på internet, vilket de flesta gör i vårt digitaliserade samhälle.

Ett annat tema som var tydligt framträdande under intervjuerna var att studiens deltagare hade svårt att identifiera sig med den typiska mediebilderna av våldsoffer och gärningsman. Flera av dem menar att detta var hämmande för deras möjlighet att komma till insikt kring situationen de befann sig i. Här såg flera av deltagarna en möjlighet med internet och sociala medier som till skillnad från traditionell media har många fler medskapare av innehåll som därigenom gemensamt bär på en fler erfarenheter. Vid flera intervjuer kom vikten av igenkänning i någon annans personliga berättelser om sina erfarenheter upp. Detta ansåg flera av deltagarna som något hjälpsamt i deras process att dels få insikt och dels påbörja processen att ta sig ur den destruktiva relationen. Det här är också en kunskap som författarna hoppas kan komma att bidra till förståelse för hur de mest hjälpsamma kommunikationsinsatserna kan utformas för att påverka målgruppen. Myndigheter och organisationer skulle kunna ha detta i åtanke när de utformar innehållet i kampanjer ämnade att nå målgruppen, och bygga innehållet baserat på igenkänning och identifikation med andra utsatta.

8.2 Reflektioner kring utförandet

Trots noga övervägande och diskussion kring studiens utförande finns det givetvis delar som har varit problematiska och därför är relevanta att lyfta till diskussion. Det kan tänkas vara problematisk att studien når sina deltagare genom internet och Facebook vilket tillhör den plattform som problematiseras. Att trots det gå den vägen motiveras av att samtliga deltagare vid tiden för studien hade lämnat sina destruktiva relationer och därmed kunde tänkas röra sig fritt på internet idag. Dock var en av deltagarna fortfarande såpass begränsad på grund av sin tidigare relation att hon inte kunde ha Facebook vilket tyder på att det antagligen finns många i målgruppen som vi inte kunnat nå. Denna deltagare hade hört talas om studien på annat sätt och självmant kontaktat ena författaren, vilket redogjorts för i metodkapitlet. Denna deltagares fortsatta begränsning, trots att relationen är avslutad, talar för att det är ytterst komplext att nå denna grupp.

De tendenser som visar sig genom studiens resultat hade stärkts ytterligare genom fler deltagare, något som inte var möjligt på grund av tidsbegränsningen. Men här finns också, likt i många andra delar av studien, en etisk aspekt att beakta. Författarna ville inte rikta frågan om ett deltagande direkt till en individ då denne kunde tänkas säga ja mot sin vilja eller uppleva det som ett integritetsintrång, något som inte kunde riskeras vid ett så pass känsligt ämne som den aktuella studien ämnat att undersöka. Det gjorde att författarna inte följde upp konkreta tips om personer de kunde kontakta utan lät de eventuella deltagarna själva ta kontakt med dem. Eftersom målgruppen är så pass specifik känns åtta röster inte för få för att uppnå ett mättat, högkvalitativt resultat även om fler deltagare givetvis stått sig starkare.

Baserat på urvalet går det inte att generalisera studiens resultat till alla kvinnor som lever i destruktiva relationer, dock går det att se tydliga tendenser som samtliga deltagare har gemensamt. Dessa gemensamma egenskaper, tankar och rädslor kan tänkas finnas inom fler utsatta grupper än den aktuella studiens deltagare. Eftersom resultatet baseras på kvalitativa intervjuer bygger det på individuella upplevelser. Om syftet hade varit att generalisera hade en annan typ av studie genomförts, nu kan resultatet istället säga någonting på ett djupare plan kring hur de åtta kvinnorna reflekterade och agerade vilket skapar värdefull förståelse. Att studiens åtta deltagare reflekterat kring internets spårbarhet, och dessutom varit begränsade av den i och med sin utsatta situation, tyder på att även andra kvinnor i destruktiva relationer gjort och gör det.

Studiens resultat kan inte uttala sig om hur det är för andra utsatta grupper vad gäller deras begränsning att ta del av kommunikation riktad till dem på internet och sociala medier. Dock bör föreliggande studies resultat öppna ögonen för att det kan tänkas vara begränsande även för andra individer som av en eller annan anledning blir kontrollerade att närvara och ta del av information på internet och sociala medier. Efter att ha tagit del av studiens resultat är det inte främmande att tänka att exempelvis barn i relation till destruktiva vuxna eller människor som är förtryckta och kontrollerade inom en religion också är begränsade vad gäller användandet av sociala medier och internet. Det är dock ingenting resultaten i föreliggande studie kan uttala sig om.

8.3 Förslag på framtida forskning

Den aktuella studien har väckt många frågor och öppnat dörrarna för många intressanta sidospår. En väldigt viktig kunskap som studien fört med sig är att samtliga av de intervjuade kvinnorna, och antagligen många därtill, inte identifierade sig som ett offer under tiden de befann sig i den destruktiva relationen. Därför är det av stor vikt att undersöka hur riktad kommunikation bäst når en målgrupp som inte vet om att de tillhör målgruppen. I den föreliggande studien kritiserar internet som enda plattform för en kampanj, intressant forskning vore att ta reda på vad alternativen skulle kunna vara.

Förutom risker med internet som plattform fångade studiens resultat också upp möjligheter. Flera av kvinnorna tryckte på vikten av igenkänning och möjlighet till identifikation i en situation där det handlar om att komma till insikt om sin utsatta situation. De lyfte då internet och sociala medier som en stor möjlighet i och med de många röster som finns på dessa plattformar. Eftersom att internet och sociala medier har många skapare som tillsammans bär på stor erfarenhet kan dessa röster tänkas ändra bilden av det "typiska offret" som föreliggande studies deltagare såg som problematiskt och svårt att identifiera sig med. Vidare forskning skulle därför kunna se på hur organisationer och myndigheter kan använda sig av sociala medier och igenkänning för att nå ut. Vidare skulle det vara intressant om framtida forskning skulle vara innehållsfokuserad och inte enbart plattformsfokuserad.

Avslutningsvis vore det också väldigt intressant att se om hur det ser ut för andra utsatta grupper. Studiens ambition är att få upp ögonen för att det aktuella problemet kan beröra fler utsatta grupper då de kan tänkas ha gemensamma epitet med studiens deltagare. En väldigt viktig forskning vore att studera hur utsatta barn, som lever med en eller flera

destruktiva vuxna, vågar ta del av information på internet som ämnar att hjälpa dem i den situationen. Det kan tänkas att barn har andra aspekter att ta hänsyn till vilket gör området till ett intressant och högst viktigt forskningsområde.

8.4 Författarnas avslutande ord

I vår inledning citerar vi en av kvinnorna som säger: det handlar liksom om livet. Det gör det. Och precis det har det gjort. Vi har fått äran att skriva en uppsats som berört oss långt mycket mer än vad kursinnehållet beskrivit. När vi nu skriver dessa sista rader konstaterar vi att den press vi förberett oss på inför vår examensuppsats aldrig infunnit sig. Vi har älskat varenda lagd minut, *för det har handlat om livet.*

Ett klick kan innebära en risk.

Vår förhoppning är att kvinnornas röster ska tas i beaktning.

Återigen vårt största tack till er åtta kvinnor som delgett oss er historia. Vi kommer bära er med oss.

Referenser

Bermejo, F. (2009): "Audience manufacture in historical perspective: from broadcasting to Google", *New Media & Society*, 11 (1&2)

Brinkmann, S. & Kvale, S (2014) *Den kvalitativa forskningsintervjun*.
Studentlitteratur AB

Brottsförebyggande Rådet. (2017). Våld i nära relationer. Hämtad 2018-03-27 från
<https://www.bra.se/brott-och-statistik/statistik-utifran-brottstyper/vald-i-nara-relationer.html>

Castells, Manuel. (2009). *Communication power*. Oxford University Press.

Cismaru, M., Jensen, G., & Lavack, A. (2010). IF THE NOISE COMING FROM NEXT DOOR WERE LOUD MUSIC, YOU'D DO SOMETHING ABOUT IT: Using Mass Media Campaigns Encouraging Bystander Intervention to Stop Partner Violence. *Journal of Advertising*, 39(4), 69-82.

Doherty, M., & Kurz, E. (1996). Social Judgement Theory. *Thinking & Reasoning*, 2(2-3), 109-140.

Davidsson, P. & Thoresson, A. (2017). *Svenskarna och internet 2017. Undersökning om svenskarnas internetvanor*. Stockholm: Internetstiftelsen i Sverige

Ekström, M. (2010). *Metoder i kommunikationsvetenskap* (2. uppl. ed.). Lund: Studentlitteratur.

Ekström, V. (2014). Violence against women—social services support during legal proceedings. *European Journal of Social Work*, 1-14.

Foucault, Michel. (2001). *Övervakning och Straff*. Arkiv Förlag, Lund

Gervais, N. (2014). Governmental internet information collection: Cookies placing personal privacy at risk. *Bulletin of the Association for Information Science and Technology*, 40(2), 27-31.

GRABER, M. A., D'ALESSANDRO, D. M. & JOHNSON-WEST, J. (2002): "Reading level of privacy policies on internet health Web sites", *Journal of Family Practice*, 51 (7)

Griffin, E., Ledbetter, A., Sparks, G. (2015). *A First Look at Communication Theory*. New York: McGraw-Hill

Lindgren, S. (2010). *Moderna samhällsteorier : Traditioner, riktningar, teoretiker* (8. uppl. ed.). Stockholm: Norstedt.

Mayer-Schonberger, V. (1998). Internet privacy. *Computer Law and Security Report*, 14(3), 166-174.

Nilsson, Roddy. (2008). Foucault – En introduktion. *Egalité*, Malmö

Patel, R., & Davidson, B. (2003). *Forskningsmetodikens grunder: Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.

Pierson, Jo, Online Privacy in Social Media: A Conceptual Exploration of Empowerment and Vulnerability (December 15, 2012). *Communications & Strategies*, No. 88, 4th Quarter 2012, pp. 99-120.

Polkinghorne, D. E. (2005). Language and meaning: Data collection in qualitative research. *Journal of Counseling Psychology*, 52(2), 137-145. doi:10.1037/0022-0167.52.2.137

Rikspolisstyrelsen, slutredovisning (2014). *Informationskampanj, Brott i nära relationer*. Ju2011/6520/PO, Ju2013/5789/PO. Slutredovisning av regeringsuppdrag.

Son, J. (2011). A Quantitative Study on How Internet Search Ads Generate Consumer Traffic to Advertisers' Website. *International Journal of Knowledge Content Development & Technology*, 1(1), 7-24.

Sveriges Domstolar (2016). *Om Cookies*. Hämtad 2018-05-20, <http://www.domstol.se/Funktioner/Om-webbplatsen/Om-cookies/>

Taylor, D. A., Wheeler, L., & Altman, I. (1973). Self-disclosure in isolated groups. *Journal of Personality and Social Psychology*, 26(1), 39-47.

Tiago, & Veríssimo. (2014). Digital marketing and social media: Why bother? *Business Horizons*, 57(6), 703-708.

Vesanen, J. (2007). *What is personalization? A conceptual framework*. *European Journal of Marketing*, 41(5/6), 409-418.

Yu, J., & Cude, B. (2009). 'Hello, Mrs. Sarah Jones! We recommend this product!' Consumers' perceptions about personalized advertising: Comparisons across advertisements delivered via three different types of media. *International Journal of Consumer Studies*, 33(4), 503-514.

Bilaga 1 – Inlägg i Heja Livet!

“Har du tidigare levt i en nära relation med våld?”

År 2016 anmäldes 12 400 misshandelsbrott där gärningspersonen var i nära relation med den utsatta. Det är många, men dessvärre talar mörkertalet för att det är enormt många fler som utsätts - och majoriteten av de som är utsatta för våld i en nära relation är kvinnor. Syftet med detta inlägg är att i slutändan kunna minska glappet mellan de som har resurser att hjälpa och de som behöver hjälpen.

Vi är två studenter vid Göteborgs universitet som vill komma i kontakt med dig som tidigare levt i en destruktiv relation och varit utsatt för fysiskt och/eller psykiskt våld. Under våren skriver vi vår kandidatuppsats i medie- och kommunikationsvetenskap och vårt mål är att förse de myndigheter och organisationer som har resurser att hjälpa utsatta kvinnor med kunskap och insikter om hur deras verklighet ser ut. Genom anonyma intervjuer vill vi låta din erfarenhet bidra till kunskap och förståelse för att kunna hjälpa andra kvinnor i utsatta situationer. Syftet med intervjuerna är inte att du detaljerat ska redogöra för din tidigare relation utan snarare om hur den påverkade din möjlighet till interaktion med potentiell hjälp och stöd. Du behöver inte ha reflekterat över detta innan för att kunna delta.

Om du är intresserad, har några frågor eller vill ha mer information, tveka inte på att kontakta oss.

Varma Hälsningar

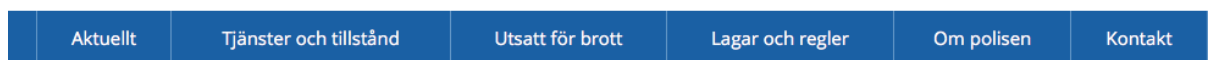
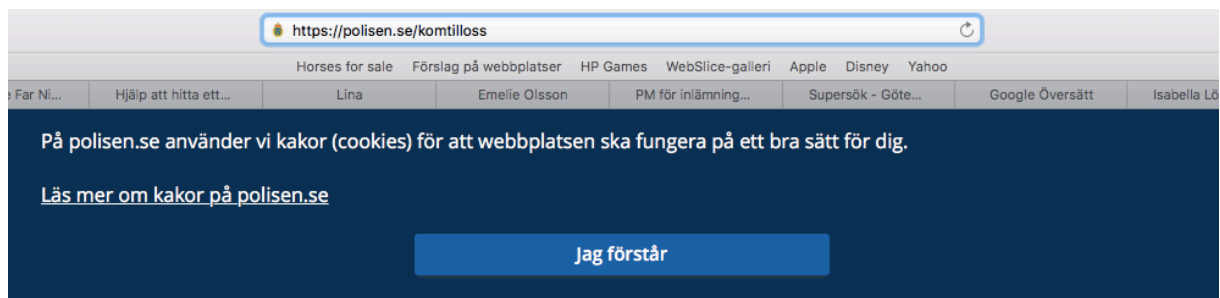
Mika Ågren & Linn Olsson

Institutionen för Journalistik, medier och kommunikation Göteborgs Universitet

Kontakt: gusmikagr@student.gu.se”

Bilaga 2 – Polisens hemsida

Bilaga 3 – Intervjuguide

Inled med:

Tack för att du tagit dig tid. Du kommer att vara anonym i vår uppsats och du får när du vill avbryta eller pausa intervjun. Den kommer att spelas in. Vi kommer inte beröra din förra relation detaljerat, utan du väljer själv hur mycket eller lite du vill berätta om den. Du får gärna ta sidospår om du känner att det är relevant.

Hur minns du att du använde dig av internet och sociala medier under tiden du befann dig i relationen?

Vilka plattformar, hur aktiv, hur ofta, vad gjorde du, publicerade du?

Fanns det några situationer där du kände dig begränsad att agera och ta del av information på internet?

Vet du Vilka faktorer var det som gjorde dig begränsad? (Är det just spårbarheten i sig, att ens partner står en meter bort eller att ens vänner kanske ser?) var det att han var i det fysiska rummet?

Kände du dig fri att söka på vad du ville? Hur hade du kontakt med andra, både personer och organisationer. (Se om de reflekterar över spårbarheten).

Du har lämnat relationen nu, kan du minnas om du tog del av någonting på sociala medier och internet som på något sätt påverkade dig i den processen?

Positivt eller negativt.

Blev du inspirerad av något eller någon? (Exempelvis att de känner sig inspirerade, att de inte är ensamma, att de tog del av skräckhistorier som gjorde att de inte vågade agera, att de kände kärlek, blev pushade).

Reflekterade du någon gång kring internets spårbarhet under tiden du befann dig i relationen?

Dagens teknik har gjort det möjligt att registrera allt som man gör på internet. Att alla sidor du gick in på, och att allt du gjorde hade kunnat kontrolleras av din partner. Att allt som händer online finns sparat någonstans.

Om ja, på vilket sätt reflekterade du kring det? Skulle du säga att det direkt påverkade ditt beteende?

Om nej, nu när vi diskuterar frågan. Känner du att du indirekt reflekterade över internets spårbarhet? Att du var rädd för något som nu i efterhand tänker kan ha med det att göra?

Hur ser din närvaro ut idag på internet och sociala medier?

Skiljer sig ditt användande något idag?

Om ja, på vilket sätt? Vad tror du att det beror på? Är det faktorer inom dig eller är det samhälleliga aspekter.

Vad tror du om internets spårbarhet och utsatta grupper, såsom kvinnor?

Tror du att många begränsas av det? Tror du att många reflekterar över det? I så fall medvetet eller omedvetet? Skulle du säga att din uppfattning är att spårbarheten kan vara ett problem i en destruktiv relation?

Om du tänker tillbaka på när du befann dig i relationen, hade du känt dig trygg med att söka efter/klicka på länkar som ledde till information om våld i nära relationer och potentiella hjälpresurser?

- Vad skulle kunna vara annorlunda för att du skulle våga ta del av den informationen?

Är det någonting vi inte pratat om som du känner att du vill tillägga?

Avsluta med:

Förklara vårt syfte, hur polisen förde sin kampanj och varför vi ställer oss frågande till den.

Tacka dem för att de ställt upp och tydligt säga att det är värdefullt att de delat med sig. Förklara hur vår tidsplan är och fråga om de vill ha uppsatsen mailad till sig när den är klar. Fråga om det är okej att vi publicerar den i heja Livet!

Bilaga 4 – Respondentgalleri

Deltagare 1 (videosamtal) 25 minuter

Deltagare 2 (personligt möte) 93 minuter

Deltagare 3 (personligt möte) 79 minuter

Deltagare 4 (personligt möte) 38 minuter

Deltagare 5 (telefonsamtal) 77 minuter

Deltagare 6 (personligt möte) 42 minuter

Deltagare 7 (personligt möte) 62 minuter

Deltagare 8 (telefonsamtal) 91 minuter